

Sieć współpracy województw:
pomorskiego, śląskiego, kujawsko-pomorskiego i łódzkiego
w zakresie usprawnienia wdrażania EFS w wymiarze regionalnym

**Podsumowanie rezultatów prac *Sieci współpracy województw:
pomorskiego, śląskiego, kujawsko-pomorskiego i łódzkiego
w zakresie usprawnienia wdrożenia EFS w wymiarze regionalnym.***

Gdańsk, wrzesień 2019

Umowa nr DZF/BDG-III-POWER/7/18 z dnia 18.05.2018 r. w ramach konkursu dotacji Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Wsparcie Instytucji Zarządzających Regionalnymi Programami Operacyjnymi 2014-2020 w zakresie wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego.

Nazwa sieci współpracy: Sieć współpracy województw: pomorskiego, śląskiego, kujawsko-pomorskiego i łódzkiego w zakresie usprawnienia wdrożenia EFS w wymiarze regionalnym.

Obszar tematyczny realizacji zadań Sieci współpracy: Usprawnienie lub uproszczenie systemu wdrażania EFS służące poprawie interwencji tego Funduszu (zagadnienia proceduralne związane z wdrażaniem EFS w CT 8-10).

Okres realizacji: kwiecień 2018 r. – wrzesień 2019 r.

Temat 1: Wypracowanie mechanizmów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach projektów EFS.

Temat 2: Stworzenie między instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie regionalnych programów operacyjnych płaszczyzn współpracy i wymiany informacji służącej usprawnieniu procesu realizacji programów operacyjnych.

Partnerzy.

1. **Lider:** Województwo Pomorskie, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Departament Europejskiego Funduszu Społecznego.
2. Województwo Śląskie, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego.
3. Województwo Łódzkie, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Departament Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi.
4. Województwo Kujawsko-Pomorskie, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Departament Spraw Społecznych, Wdrażania EFS i Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Spis treści

Wykaz zastosowanych skrótów.....	5
WSTĘP.....	6
CZĘŚĆ I.....	7
Wypracowanie mechanizmów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach projektów EFS.....	7
1. Uwarunkowania regionalne	7
2. Przebieg.....	8
2.1 Pierwsze spotkanie członków Sieci Współpracy – 21-23.05.2018 r. Gdynia.....	8
2.2 Drugie spotkanie członków Sieci Współpracy – 24-26.09.2018 r. Łódź	12
2.3 Trzecie spotkanie członków Sieci Współpracy – 03-05 czerwca 2019 r. Toruń	16
2.4 Czwarte spotkanie członków Sieci Współpracy – 03-05 września 2019 r. Katowice	18
3. Rekomendacje.....	22
3.1 Partnerstwo.....	22
3.2 Doświadczenie.....	23
3.3 Strategia wyjścia.....	23
3.4 Lokalne Centrum Usług Społecznych.....	24
3.5 Analiza potrzeb.....	24
3.6 Odpłatność za usługi.....	24
4. Testowanie	25
4.1 Województwo pomorskie	25
4.1.1. Analiza potrzeb.....	25
4.1.2. Strategia wyjścia.....	25
4.1.3. Odpłatność za usługi.....	26
4.1.4. Partnerstwo	27
4.1.5. Lokalne Centrum Usług Społecznych.....	27
4.1.6. Doświadczenie.....	27
4.2 Województwo kujawsko-pomorskie	28
4.2.1 Analiza potrzeb.....	28
4.2.2 Strategia wyjścia.....	28
4.2.3 Odpłatność za usługi.....	29
4.2.4 Partnerstwo	29
4.2.5 Doświadczenie.....	29
4.3 Województwo łódzkie	29
4.3.1 Lokalne Centra Usług Społecznych	30
4.3.2 Partnerstwo	30
4.3.3 Analiza potrzeb.....	31
4.3.4 Strategia wyjścia.....	31

4.4	Województwo śląskie	31
4.4.1	Analiza potrzeb	32
4.4.2	Strategia wyjścia	32
4.4.3	Odpłatność za usługi.....	33
4.4.4	Partnerstwo	33
4.4.5	Lokalne Centrum Usług Społecznych.....	34
4.4.6	Doświadczenie	34
5.	Wnioski.....	35
CZĘŚĆ II		36
Stworzenie między instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie regionalnych programów operacyjnych płaszczyzn współpracy i wymiany informacji służącej usprawnieniu procesu realizacji programów operacyjnych		36
1.	Uwarunkowania regionalne	36
2.	Przebieg.....	36
2.1	Pierwsze spotkanie członków Sieci Współpracy – 21-23.05.2018 r. Gdynia.....	36
2.2	Drugie spotkanie członków Sieci Współpracy – 24-26.09.2018 r. Łódź	40
2.3	Trzecie spotkanie członków Sieci Współpracy – 03-05 czerwca 2019 r. Toruń	44
2.4	Czwarte spotkanie członków Sieci Współpracy – 03-05 września 2019 r. Katowice	44
3.	Narzędzie wymiany informacji ORIZZ.....	46
Załączniki		48

Wykaz zastosowanych skrótów

CAS	Centrum Asystentury Społecznej
CT	Cel Tematyczny
CUS	Centrum Usług Społecznych
DDP	Dzienny Dom Pobytu
DEFS	Departament Europejskiego Funduszu Społecznego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
GFIS	Gdańska Fundacja Innowacji Społecznej
IK UP	Instytucja Koordynująca Umowę Partnerstwa
IMS	Irregularity Management System
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca
JST	Jednostki samorządu terytorialnego
LCUS	Lokalne Centra Usług Społecznych
MiiR	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
NGO	Organizacje pozarządowe (ang. non governmental organisation)
OPS	Ośrodek pomocy społecznej
ORIZZ	Ograniczanie Ryzyka i Zarządzanie Zagrożeniami
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PES	Podmiot ekonomii społecznej
PI	Priorytet Inwestycyjny
PO IiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
RIT	Regionalne Inwestycje Terytorialne
RPO	Regionalny Program Operacyjny
RPO WK-P 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
RPO WP 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020
RPO WSL 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

WSTĘP

W 2017 roku Departament Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w Ministerstwie Rozwoju (obecnie Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju) zorganizował konkurs dotacji, w którym Instytucje Zarządzające Regionalnymi Programami Operacyjnymi (IZ RPO) perspektywy 2014-2020 ubiegały się o środki na wsparcie działań z zakresu koordynacji, wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie EFS.

Jako cel działalności Sieci współpracy postawiono wypracowanie i przetestowanie mechanizmu usprawniającego lub upraszczającego wdrażanie EFS w Polsce, służącego poprawie jakości, trwałości i efektywności interwencji tego Funduszu.

Zgodnie z założeniami konkursu, rozwiązanie/mechanizm opracowany przez Sieć miał zostać przetestowany przez wszystkie instytucje zaangażowane we wdrażanie EFS, wchodzące w skład danej sieci. Członkami sieci musiały być minimum cztery IZ RPO – Lider sieci współpracy i trzech partnerów, zaś zaplanowane do realizacji działania miały uwzględniać zarówno realizację zadań w okresie działalności sieci, jak i testowanie wypracowanych rozwiązań.

W odpowiedzi na konkurs Samorząd Województwa Pomorskiego złożył do Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju ofertę utworzenia Sieci współpracy województw: pomorskiego, śląskiego, kujawsko-pomorskiego i łódzkiego w zakresie usprawnienia wdrożenia EFS w wymiarze regionalnym. Propozycja ta została zaakceptowana i od kwietnia 2018 r. Samorząd Województwa Pomorskiego realizował projekt współfinansowany ze środków Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, na podstawie umowy nr DZF/BDG-III-POWER/7/18 z dnia 18.05.2018 r. Projekt prowadzony był w partnerstwie Województwa Pomorskiego jako lidera oraz Województw: śląskiego, łódzkiego i kujawsko-pomorskiego jako partnerów.

Projekt obejmował dwa zakresy tematyczne:

Temat 1: Wypracowanie mechanizmów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach projektów EFS.

Temat 2: Stworzenie między instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie regionalnych programów operacyjnych płaszczyzny współpracy i wymiany informacji służącej usprawnieniu procesu realizacji tych programów.

Kluczowym celem działalności Sieci współpracy była wymiana doświadczeń jej członków i podmiotów z nimi współpracujących. Główny zakres działań zakładał wspólne wypracowanie konkretnych rozwiązań i rekomendacji w ramach poszczególnych zakresów tematycznych, przede wszystkim podczas cyklicznych spotkań Partnerów w regionach. W ramach projektu zaplanowano realizację czterech spotkań. W roku 2018 odbyły się spotkania w Gdyni i w Łodzi, natomiast w roku 2019 – w Toruniu i Katowicach.

CZĘŚĆ I

Wypracowanie mechanizmów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach projektów EFS

1. Uwarunkowania regionalne

*Wytyczne MliR w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, w przypadku rozwoju usług społecznych w ramach PI 9iv, zobowiązują IZ RPO do zapewnienia realizacji wsparcia skoncentrowanego na skoordynowanych działaniach, zwiększających dostępność usług społecznych w województwie poprzez projekty zapewniające **trwałość efektów** i włączenie usług społecznych w politykę rozwoju w województwie.*

W celu wypełnienia tego zobowiązania, w każdej decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu są zawarte postanowienia zobowiązujące beneficjenta do zachowania trwałości miejsc świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych/ miejsc w placówkach wsparcia dziennego/ miejsc świadczenia usług w mieszkaniach chronionych lub mieszkaniach wspomaganych, utworzonych w ramach projektu po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość jest tu rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. IZ RPO weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu.

Potencjalni wnioskodawcy i beneficjenci w PI 9iv zgłaszają problem związany z zachowaniem wymogu trwałości, odnoszącego się do miejsc świadczenia usług opiekuńczych, asystenckich i placówek wsparcia dziennego, utworzonych w ramach projektu. Po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu powinna być zapewniona instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. Wymóg ten stanowi czynnik zniechęcający od udziału w konkursach, zarówno dla samorządów, jak i podmiotów ekonomii społecznej, które zgłaszają obawy przed składaniem wiążących deklaracji w tym zakresie, z obawy przed brakiem zapewnienia dalszego stabilnego finansowania dla utworzonych w ramach projektu miejsc świadczenia usług społecznych. Niejednokrotnie ma to przełożenie na zapewnienie wsparcia o fragmentarycznym, zachowawczym zakresie, z obawy przed bardziej kompleksowymi rozwiązaniami, które są jednocześnie bardziej kosztochłonne. Po zakończeniu realizacji projektu w danym miejscu powinna być nadal świadczona usługa o zakresie zbliżonym do usługi świadczonej w ramach projektu (np. pobyt dzienny) i podobnej jakości lub miejsce to powinno być gotowe do przyjęcia osoby zainteresowanej usługą w momencie, gdy się zgłosi (w przypadku miejsc – osób świadczących usługi oznacza to, że dana osoba świadczy lub jest gotowa do świadczenia usługi). Specyfika i różnicowany zakres kwestii związanych z wdrażaniem usług społecznych, a w szczególności fakt, iż tematyka ta jest nowością w ramach dotychczasowej interwencji EFS na poziomie regionalnym, wymagają jednocześnie dokładnej analizy, co jest szczególnie istotne dla powodzenia wdrażania tego typu projektów na poziomie regionalnym. Przykładowo w ramach RPO Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 (RPO WP 2014-2020) podstawowym narzędziem deinstytucjonalizacji jest wzmocnienie rodzin, ale jednocześnie każda z form bezpośredniej pomocy rodzinie, jak asystent rodziny, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, terapia i mediacje, usługi opiekuńcze i specjalistyczne, pomoc prawna, grupy wsparcia, placówki wsparcia dziennego jest dopiero na początkowym etapie rozwoju w wielu gminach w województwie

pomorskim. Jednocześnie są pojedyncze, a wciąż niedostatecznie szeroko upowszechnione przykłady dobrych praktyk, które jako trwałe i konsekwentnie wdrażane działania profilaktyczne i warte są upowszechnienia również na poziomie międzyregionalnym, czy ogólnopolskim, a co ważne mogą stanowić podstawę do projektowania modelowych rozwiązań wprowadzanych do warunków realizacji wsparcia na poziomie Instytucji Zarządzających RPO.

Ponadto, istotnym elementem dla zapewnienia trwałości efektów działań podejmowanych w regionach jest koordynacja świadczenia usług poprzez m.in. wybór właściwej formuły projektów (terytorialne, problemowe, tematyczne). Formuła projektów terytorialnych, obejmujących różne typy usług społecznych, zgodnie z partycypacyjnie zdiagnozowanymi potrzebami, w ramach szerokiego, regionalnego partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego i podmiotów ekonomii społecznej, nie była dotychczas powszechnie stosowana, a należy postrzegać ją, jako dodatkowy mechanizm sprzyjający nie tylko kompleksowości, ale i trwałości udzielanego wsparcia.

Mimo różnicowań występujących pomiędzy poszczególnymi regionami, wynikających zarówno ze struktury społecznej, stanu istniejącej infrastruktury usług, stopnia zaspokojenia potrzeb w zakresie szeroko rozumianych usług społecznych i innych czynników specyficznych dla danego regionu, od początku wdrażania regionalnych programów operacyjnych podobna sytuacja miała miejsce u wszystkich Partnerów związanej Sieci współpracy. Jednocześnie każdy region może się pochwalić własnymi, specyficznymi rozwiązaniami zarówno w znaczeniu proceduralnym (sposób ujęcia kwestii dotyczących trwałości w dokumentacji, podejście do kompleksowej diagnozy stanu usług, modelowe rozwiązania, zarządzanie kwestią usług społecznych na poziomie strategicznym, długofalowym itp.), jak i wdrożeniowym (dobre praktyki, innowacje społeczne realizowane oddolnie, wiedza wynikająca z kontaktów z praktykami – specjalistami w danej dziedzinie).

Współpraca, obejmująca w szczególności wizyty studyjne, spotkania z praktykami, prezentacje najlepiej funkcjonujących rozwiązań w zakresie usług społecznych, analizy eksperckie zarówno z poziomu teoretycznego, jak i praktycznego oraz spotkania warsztatowe, porównujące i scalające wiedzę i doświadczenia poszczególnych regionów pozwoliła na zebranie, wzbogacenie i uporządkowanie wiedzy na temat różnorodnych aspektów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych w poszczególnych regionach.

2. Przebieg

2.1 Pierwsze spotkanie członków Sieci Współpracy – 21-23.05.2018 r. Gdynia

Spotkanie rozpoczęły prezentacje regionalnych doświadczeń uczestników Sieci w zakresie realizacji konkursów/naborów wniosków w trybie pozakonkursowym, związanych z tematyką usług społecznych. Zakres prezentowanego materiału obejmował:

- ✓ ilość przeprowadzonych konkursów/naborów wniosków w trybie pozakonkursowym w zakresie usług społecznych (od 2014 r. do maja 2018 r.),
- ✓ ilość wniosków poddanych ocenie i ilość projektów wybranych do realizacji,
- ✓ miejsce usług społecznych w RPO danego województwa – porównanie budżetu w stosunku do całej Osi 9,
- ✓ uwzględnienie elementu inwestycyjnego/infrastrukturalnego,

- ✓ określenie tematyki poszczególnych konkursów/naborów wniosków w trybie pozakonkursowym oraz ich formułę (terytorialna, problemowa, tematyczna),
- ✓ ramowy harmonogram konkursów/naborów wniosków w trybie pozakonkursowym w zakresie usług społecznych do końca perspektywy programowania,
- ✓ wymogu sposobu określenia w regulaminie/wezwaniu i realizacja tego wymogu przez Beneficjentów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych.

Z prezentacji wynikało jednakowe podejście do tematu trwałości w poszczególnych IZ/IP w zakresie treści dokumentacji konkursowej/wezwania. W kontekście treści *Wytycznych MiiR w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020* wymóg **trwałości efektów** jest określony i rozumiany w jednakowy sposób.

Wszyscy Partnerzy Sieci Współpracy zamieszczają w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu postanowienia zobowiązujące beneficjenta do zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach projektu po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu.

Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. Każdy z Partnerów Sieci Współpracy weryfikuje lub planuje weryfikować spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu.

Treść Wytycznych dotyczącą trwałości jest rozumiana jako gotowość podmiotu do świadczenia usługi. Oznacza to, że w przypadku wystąpienia popytu na usługę beneficjent musi być gotowy do świadczenia usługi o zakresie zbliżonym do usługi świadczonej w ramach projektu i podobnej jakości. W przypadku niewystąpienia popytu na te usługi nie ma konieczności zatrudnienia kadry, jednak w przypadku wystąpienia popytu na usługę (zgłoszenia się po usługę) kadra ta musi być zatrudniona, a tym samym usługa uruchomiona. Aktualna informacja dotycząca liczby miejsc oferowanych przez podmiot po projekcie w okresie trwałości musi być obowiązkowo opublikowana na stronie internetowej beneficjenta. Potencjalni odbiorcy usług muszą wiedzieć, że mogą zgłosić się po usługę.

Odrębnym zagadnieniem poruszonym na pierwszym spotkaniu był stosunkowo wczesny etap realizacji większości projektów z zakresu usług społecznych, który uniemożliwia jednoznaczne stwierdzenie, czy i w jaki sposób Beneficjenci zastosują się do zaleceń w tym zakresie. Brakowało jednocześnie konkretnych wniosków płynących z kontroli trwałości projektów, bo doświadczenie w przeprowadzaniu takiej kontroli posiada jedynie Województwo Śląskie, które realizowało ją dwukrotnie i nie stwierdzono nieprawidłowości z tym związanych. Na ówczesnym etapie IZ/IP dysponowały jedynie deklaracjami beneficjentów, dotyczącymi zapewnienia trwałości, w tym finansowania usług po zakończeniu wsparcia z EFS. Jednocześnie pojawiły się rekomendacje z większości regionów, aby nie pomijać tematu ewentualnej odpłatności za usługę już na etapie naboru projektów, gdyż po zakończeniu realizacji danego przedsięwzięcia wprowadzenie opłaty za usługę powoduje często dysonans po stronie jej odbiorcy. Poza aspektem dostępności cenowej ważny jest także element przyzwyczajania usługobiorcy do choćby niewielkiej opłaty, tak, aby warunki świadczenia usługi w okresie trwałości nie odbiegały znacząco od warunków świadczenia usługi w projekcie.

Kolejna część spotkania została poświęcona prezentacji ekspertów i omówieniu „dobrych praktyk” w zakresie wzmacniania rodzin, jako narzędzia profilaktycznego, zapobiegającego umieszczeniu osób w opiece instytucjonalnej lub rozdzielania rodziny na rzecz pieczy zastępczej. W prezentacji i dyskusji udział wzięli:

Michał Guć – Wiceprezydent Gdyni, Pełnomocnik Prezydenta Gdyni ds. aktywności obywatelskiej, przewodniczący Gdyńskiej Rady ds. Seniorów **oraz Aleksandra Markowska** – Dyrektor Laboratorium Innowacji Społecznych w Gdyni, którzy zaprezentowali niezwykle spójny i wielowymiarowy gdyński model pracy z rodziną, innowacje w zakresie usług społecznych dla osób zależnych i opieki wychowawczej i koordynacji pieczy zastępczej.

Marianna Sitek-Wróblewska – Gdańska Fundacja Innowacji Społecznej – uczestniczka procesu przekształcania systemu opieki nad dziećmi pozbawionymi pieczy rodzicielskiej na terenie Pomorza, zaangażowana w modernizację instytucjonalnych Domów Dziecka, prowadzi 6 kameralnych Domów dla Dzieci w Trójmieście, animator społeczny, praktyk z obszaru ekonomii społecznej (m.in. kawiarnia Kuźnia, So Stay Hotel, Bar Centrala), Bizneswoman roku 2016 w kategorii „Działalność społeczna”.

Marek Olechnowicz – członek Ogólnopolskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, Prezes Stowarzyszenia „Podaj Rękę”, współtwórca „Metropolitalnego Systemu Aktywizacji Zawodowej i Społecznej”, mediator, pedagog, wychowawca od ponad 30 lat zaangażowany w działalność społeczną. Realizuje działania animacyjne na terenie województwa pomorskiego, a także na rzecz współpracy międzysektorowej i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w całej Polsce. Bierze udział w działaniach integrujących i sieciujących, reprezentując polskie NGOsy w Baltic Sea NGO Network.

Eksperci podzielili się z uczestnikami spotkania wieloletnim doświadczeniem w realizacji projektów finansowanych z różnorodnych źródeł, w tym ze środków EFS. Przedstawili również wstępne rekomendacje w zakresie najistotniejszych aspektów zapewnienia trwałości prowadzonych działań i świadczonych usług. Celem zaprezentowania pełniejszego obrazu problemu zachowania trwałości, przed jakim stają beneficjenci projektów społecznych, posłużono się także doświadczeniami w realizacji projektów infrastrukturalnych dofinansowanych ze źródeł niepublicznych. Eksperci podkreślili, że dla zapewnienia trwałości niezwykle ważne jest takie „ustawienie” projektu w działalności organizacji/instytucji, które zapewni, że stanie się on częścią jej codziennego funkcjonowania. Żeby zachować trwałość działań podjętych w ramach projektu już na początku – w fazie planowania i analizowania wykonalności projektu powinna zostać opracowana tzw. strategia wyjścia z projektu. Tu niezbędna jest analiza tego, w jaki sposób będzie realizowana usługa po zakończeniu finansowania projektowego. Metodyka pracy projektowej wymaga, by zagrożenia były zidentyfikowane przed podjęciem decyzji o realizacji projektu. Nie oznacza to, że nie należy podejmować projektów obarczonych ryzykiem braku zapewnienia trwałości. Projektodawca musi mieć świadomość ewentualnych zagrożeń ich wystąpienia. Mając tę świadomość może podjąć odpowiednie działania i reagować z wyprzedzeniem. Pytanie, co i jak zrobić, by efekt nie był tymczasowy, musi być zatem pytaniem postawionym na wstępnym etapie projektowania i analizy wykonalności projektu. Eksperci zgodzili się również, iż nieodzownym elementem towarzyszącym świadczeniu usług społecznych w środowisku jest:

- ✓ bieżące definiowanie usług w odpowiedzi na pojawiające się potrzeby;
- ✓ elastyczność w dopasowywaniu oddziaływań;
- ✓ monitorowanie i ocena jakości;
- ✓ doskonalenie pracowników i budowanie zespołu;

- ✓ budowanie zasobów materialnych umożliwiających prowadzenie oddziaływań społecznych (infrastruktura).

Podkreślono także wagę działań partnerskich, realizowanych w formule międzysektorowej. Partnerstwo, o którym mowa powinno mieć charakter stały, wieloletni, dający wszystkim stronom zaangażowanym przy wdrażaniu modelu poczucie stabilności oraz trwałości narzędzi wraz ze świadomością potrzeby ich rozszerzania w oparciu o zdywersyfikowane źródła finansowe.

Ostatni dzień spotkania został poświęcony przede wszystkim na realizację wizyty studyjnej w siedzibie Gdańskiej Fundacji Innowacji Społecznej (GFIS) na ulicy Gościnniej 14 w Gdańsku, mieszczącej się na terenie zdegradowanej dzielnicy Orunia. GFIS prowadzi działalność od 2007 roku. Buduje i wdraża skuteczne rozwiązania skierowane do dzieci, młodzieży oraz rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz wspiera rozwój lokalnych społeczności. Organizacja uczestniczyła w przekształcaniu systemu opieki nad dziećmi pozbawionymi pieczy rodzicielskiej na terenie Pomorza, angażując się w modernizację instytucjonalnych Domów Dziecka. Dziś prowadzi 6 kameralnych Domów dla Dzieci w Trójmieście, gwarantując 84 wychowankom bezpieczeństwo, specjalistyczne wsparcie i rozwój do samodzielnego, dorosłego życia. Fundacja wypracowała i realizuje unikatowy w skali kraju program usamodzielnienia, w którym wychowankowie zdobywają kompetencje społeczno-zawodowe w oparciu o zatrudnienie w utworzonych i prowadzonych przez fundację 3 w firmach społecznych – Kawiarni Kuźnia, Hotelu So Stay*** oraz Barze Centrala. Doświadczenie świadczenia pracy przez wychowanków GFIS, przed podjęciem przez nich swojej pierwszej pracy zawodowej, możliwe jest także poprzez nawiązywanie przez Fundację współpracy z pracodawcami. Przykładem programu aktywizacji społeczno-zawodowej wychowanków bazującym na potencjale partnera biznesowego jest program „Pierwsza Przymiarka” realizowany w firmie LPP. Komplementarność w obszarze usamodzielnienia zapewnia także wypracowany i wdrożony przez Fundację program mieszkalnictwa wspomaganego oparty na zasadach najmu społecznego. Fundacja jest operatorem 12 mieszkań wspomaganym. W wyniku współpracy z samorządem Gdańska realizowane przez Fundację usługi w obszarze mieszkalnictwa obecnie wpisują się w Gdański Program Mieszkalnictwa Wspomaganego.

Ważnym segmentem działalności Fundacji jest praca w środowisku lokalnym. Mieszkańcy, w tym odbiorcy usług społecznych, w perspektywie fundacji postrzegani są jako część sąsiedzkiej wspólnoty, która jest źródłem siły mieszkańców. Fundacja stworzyła Dom Sąsiedzki „Gościnna Przystań” w Gdańsku Oruni, wzorowany na brytyjskich doświadczeniach community centers. Tu budowany jest potencjał silnej społeczności, która świadomie wpływa na swoją przyszłość. Integralnym elementem procesu deinstytucjonalizacji usług jest profilaktyka, mająca zapobiegać umieszczeniu osób w opiece instytucjonalnej, co w przypadku dzieci oznacza zapobieganie rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu go w pieczy zastępczej. Przykładem oddziaływań o charakterze profilaktycznym jest realizowany przez GFIS lokalny system usług społecznych świadczony w oparciu o działalność Domu Sąsiedzkiego „Gościnna Przystań”. Działają tutaj klub rodzica, przedszkole, świetlica środowiskowa, świetlica podwórkowa, klub młodych, klub seniora. Mieszkańcy korzystają z usług dostępnych w miejscu zamieszkania, m.in. z nieodpłatnych porad prawnych, szkoły rodzica, pogotowia korepetycyjnego, usług asystenckich i terapeutycznych wspierających osoby i rodziny w kryzysie oraz doradztwa zawodowego. GFIS zapewnia kooperację podmiotów świadczących usługi branżowe, świadczone przez różnorodne instytucje z obszaru integracji społecznej. Kooperacja realizowana jest na poziomie lokalnym oraz miejskim poprzez pracę Zespołów Interdyscyplinarnych oraz Zespołów ds. bezpieczeństwa. Zaangażowanie w tym obszarze integruje zasoby i zwiększa efektywność świadczonego wsparcia. Mieszkańcy mogą realizować swoje pasje, zaangażować się w grupy

samopomocowe, wspólnie spędzić czas, skorzystać z warsztatów, kursów rozwijających umiejętności oraz z bezpłatnej kafejki internetowej. Gościnna Przystań pełni również funkcję centrum demokracji lokalnej. Odbywają się tu debaty, spotkania mieszkańców dotyczące planowania przestrzennego, spraw dzielnicy istotnych z punktu widzenia mieszkańców. Mieszkańcy aby skutecznie działać potrzebują dobrej komunikacji i dostępu do wiedzy. Przestrzenią do tego jest utworzony i wspierany przez fundację, mający siedzibę w Gościnnej Przystani, portal lokalny MojaOrunia.pl. Oferuje on mieszkańcom rzetelne dziennikarstwo, lokalną blogosferę i monitoring ważnych dla dzielnicy wydarzeń. Siedzibę w Domu Sąsiedzkiemu ma także Rada Osiedla, dyżury pełnią Radni Miasta Gdańska.

W strategii rozwoju Fundacja stawia na kreowanie takich rozwiązań, które wykorzystują osobisty potencjał, lokalne uwarunkowania, szeroką współpracę, prowadzą do trwałości i zakorzenienia świadczonych usług w społeczności lokalnej.

Dziesięcioletnia działalność GFIS jest odpowiedzią na „Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności”. Namacalnym przykładem podjętej działalności jest przeobrażenie instytucji domu dziecka w kameralne, osadzone w sąsiedztwie, 14 osobowe Domy dla dzieci GFIS. Usługa prowadzona w Domach dla dzieci ukierunkowana jest na dziecko, a celem oddziaływań jest kształtowanie i wzbogacanie jego zasobów fizycznych i intelektualnych, w wyniku których uzyskuje wzmocnienie i zdolność do samostanowienia i samodzielności w życiu dorosłym. System usług okalających Domy dla dzieci zwiększa dostępność do różnorodnych form aktywizacji zawodowej, mieszkalnictwa wspomaganego, usług wspierających rodzinę. Jest zbiorem komplementarnych działań budujących zdeinstytucjonalizowany system wsparcia wychowanków pieczy zastępczej. Efektywny dla uzyskania przez nich życiowej samodzielności i życia poza systemem pomocowym, w otwartym środowisku społecznym.

Doświadczeniami w realizacji wymienionych wyżej przedsięwzięć podzielili się z uczestnikami spotkania Menager Domu Sąsiedzkiego Gościnna Przystań: Przemysław Kluz oraz Marianna i Piotr Wróblewscy (Dyrektor Domów dla Dzieci), a także realizatorzy działań związanych z prowadzeniem świetlicy środowiskowej.

2.2 Drugie spotkanie członków Sieci Współpracy – 24-26.09.2018 r. Łódź

Spotkanie rozpoczęła wizyta studyjna, obejmująca Dom Dziennego Pobytu, prowadzony przez Fundację „Obudźmy Nadzieję”, wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego oraz Klub Seniora – wszystkie znajdujące się na terenie gminy Rawa Mazowiecka.

Uczestnicy wizyty spotkali się z realizatorami projektu „Centrum Usług Społecznych dla Powiatu Rawskiego”, współfinansowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. Projekt realizowany jest w okresie od 01.10.2017 r. do 30.09.2020 roku. Jego celem jest zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych poprzez utworzenie i prowadzenie na terenie powiatu rawskiego miejsc świadczenia usług społecznych dla 185 osób w formie:

- ✓ wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego prowadzonej przez Powiat Rawski/Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rawie Mazowieckiej – Lider projektu,
- ✓ mieszkań wspomaganych dla mieszkańców gminy prowadzonych przez Gminę Cielądz/ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Cielądzu – Partner,

- ✓ usług opiekuńczych dla mieszkańców Gminy Biała Rawska realizowanych przez Gminę Biała Rawska/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej Rawskiej – Partner,
- ✓ klubu seniora dla mieszkańców Gminy Rawa Mazowiecka prowadzonego przez Gminę Rawa Mazowiecka/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rawie Mazowieckiej – Partner,
- ✓ domu dziennego pobytu dla mieszkańców powiatu prowadzonego przez Fundację „Obudźmy Nadzieję” z siedzibą w Rawie Mazowieckiej – Partner,
- ✓ klubu seniora dla mieszkańców powiatu prowadzonego przez Stowarzyszenie Rawski Uniwersytet Trzeciego Wieku – Partner.

Realizatorzy projektu opowiedzieli o prowadzonych przez siebie działaniach i współpracy w ramach szerokiego partnerstwa projektowego. Formuła międzysektorowego partnerstwa (powiat, gminy, NGOs) jest dużym wyzwaniem dla płynnej i elastycznej realizacji zadań projektowych i sprawozdawczych, ale pozwala objąć skutecznymi działaniami bardzo szeroki krąg odbiorców oraz umożliwia dywersyfikację źródeł finansowania. Dzięki szerokiej reprezentacji JST, w tej formule projektu możliwe jest wypracowanie długofalowych mechanizmów finansowania usług poprzez dalsze ich budżetowanie i zapewnienie ich trwałości. Pojawiają się spory kompetencyjne na linii gmina i powiat w realizacji niektórych działań, np. Dzienny Dom Pobytu ma zasięg powiatowy, ale jego prowadzenie nie należy do zadań powiatu, a gminy działające w partnerstwie (oprócz Rawy Mazowieckiej, gdzie mieści się siedziba DDP), nie w pełni identyfikują się z potrzebą dalszego finansowanego wsparcia tego podmiotu, choć działania są prowadzone na rzecz mieszkańców tych gmin. Programy krajowe, typu Senior – Wigor, czy Senior+, nie umożliwiają finansowania kontynuacji działań utworzonych już klubów seniora. Możliwości finansowania działań po zakończeniu projektu pojawiają się zatem w częściowej odpłatności, budżetowaniu przez JST i wypracowaniu takiej ścieżki współpracy z samorządem, by środki „szły” za uczestnikiem do realizatora danego działania. Samorząd terytorialny, jako realizator zadań o charakterze użyteczności publicznej, stanowi o wyborze sposobu prowadzenia i form usług użyteczności publicznej, kształtuje wysokość cen i opłat albo określa sposób ustalania cen i opłat za usługi o charakterze użyteczności publicznej oraz za korzystanie z obiektów i urządzeń użyteczności publicznej JST. Usługi te samorząd może realizować samodzielnie, lub w drodze umowy może powierzać wykonywanie zadań osobom fizycznym, osobom prawnym lub jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Realizatorzy projektu zabiegają o podpisanie listu intencyjnego, który będzie stanowić formę promesy dla dalszego finansowania poszczególnych form wsparcia prowadzonych w ramach projektu.

Po zakończonej wizycie studyjnej odbył się **panel dyskusyjny „Rozwój usług społecznych – tworzenie miejsc świadczenia usług z środków EFS”** z udziałem przedstawicieli beneficjentów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 i Regionalnego Centrum Polityki Społecznej w Łodzi. Moderatorem panelu był pan Łukasz Chłędziński z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi. Jako pierwsza głos zabrała przedstawicielka Centrum Usług Społecznych (CUS) w Rawie Mazowieckiej, którego działania uczestnicy Sieci współpracy mieli okazję poznać podczas wizyty studyjnej. Postulowała profilowanie wsparcia w ramach ogłaszanych konkursów w zakresie usług społecznych, tak, by np. osoby z chorobą Alzheimera mogły otrzymać **wsparcie dostosowane do ich indywidualnych potrzeb**, które różnią się od potrzeb innych osób niesamodzielnych i w szybkim tempie zmieniają się, wraz z postępem choroby, uniemożliwiając aktywne uczestnictwo w życiu społecznym. Wspomniano o problemach wynikających z kadencyjności władz samorządowych, które rodzą obawy o dalsze finansowanie usług realizowanych w ramach bieżącego projektu po jego

zakończeniu. Podkreślono jednak, że koszt świadczenia usługi w formie nieinstytucjonalnej jest kilkakrotnie mniejszy od utrzymania osoby w Domu Pomocy Społecznej (co najmniej 3,5 tys. zł miesięcznie), podczas gdy w Domu Dziennego Pobytu można za porównywalną kwotę świadczyć pomoc dla 3 osób. Zatem warto powoływać się na **rachunek ekonomiczny prowadzonych usług** – porównanie stosunkowo niewielkich nakładów związanych z podejmowanymi działaniami i ich efektów. W toku prowadzonej dyskusji wielokrotnie podkreślano też, żeby wprowadzać niewielką, **częściową odpłatność za usługę** już na etapie realizacji projektu, by przyzwyczaić osobę/rodzinę do partycypowania w kosztach po zakończeniu działań projektowych. Częściowa odpłatność jest wyzwaniem w kategorii określenia racjonalnego, sprawiedliwego i przejrzystego systemu uczestnictwa rodziny w ponoszeniu kosztów świadczonej usługi (w zależności od dochodów). Za odpłatnością przemawia jednak zarówno bilans ekonomiczny (nie wszystkie koszty JST udźwignie w ramach budżetu własnego), rosnące zapotrzebowanie, jak i **wysoka jakość świadczonych usług**, która przekonuje uczestnika, bądź jego opiekuna, do zasadności ponoszenia opłaty. Dlatego niezwykle ważne jest **konsekwentne budowanie „dobrej marki” usługodawcy** (tutaj występuje pole do współpracy z OWES), a wówczas projekt jest tylko punktem wyjścia dla dalszych działań.

Przedstawiciele projektu Centrum Usług Społecznych, realizowanego na terenie Powiatu Łódzkiego Wschodniego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz 4 gminy z terenu Powiatu (Ośrodki Pomocy Społecznej) i 2 stowarzyszenia, także rekomendowali częściową odpłatność za usługi i wspominali o tym, że każdy projekt wzmacnia wiarygodność podmiotu, wzbogaca partnerów o nowe doświadczenia i pozwala im rozwijać swoją działalność, ale jest tylko „przystankiem” na drodze do dalszych działań – umożliwia kompleksowe zaspokajanie potrzeb i rozwiązanie problemu na większą skalę, pod warunkiem **dobrej diagnozy i weryfikacji trendów demograficznych na danym terenie**. Na przykład godziny pracy Centrów muszą być w pełni dostosowane do potrzeb opiekunów faktycznych, którzy prowadzą aktywność zawodową. Wspomniano także o deficytowości – nie tylko samej usługi, ale i przedstawicieli zawodów, takich jak opiekun osoby starszej, asystent osoby z niepełnosprawnością. Projekt Centrum Usług Społecznych w Skierniewicach obejmuje m.in. powstanie Domu Dziennego Pobytu dla Dorosłych Osób Niepełnosprawnych, z którego będą mogły korzystać osoby niepełnosprawne, dotychczas pozbawione możliwości rehabilitacji, które wcześniej cały czas spędzały w domach. Podopieczni Domu Dziennego Pobytu będą mieli zapewnione usługi opiekuńcze, terapię zajęciową oraz wyżywienie i transport na zajęcia. Dom Dziennego Pobytu działa przez 10 godzin dziennie, przez 5 dni w tygodniu. W ramach CUS będzie funkcjonować również wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, uruchomione zostaną usługi asystenta i opiekuna osoby niepełnosprawnej, a także usługi wytchnieniowe. Miasto na prawach powiatu i stowarzyszenia: "Ja TY My" i "Sprawni inaczej" realizują partnerskie działania z wykorzystaniem symbolicznej odpłatności w niektórych zadaniach (np. w wypożyczalni) i nie stwierdzają zagrożenia kontynuacji swoich zadań nawet przy wdrożeniu wyższego poziomu odpłatności za usługę po zakończeniu realizacji projektu. Partnerzy podkreślali, że każdy kolejny projekt jest niejako „kołem zamachowym” dla ich działalności, a **inwestycje** w ramach budynków użyczanych przez powiat (cross-financing w projekcie) **przemawiają na rzecz zachowania trwałości** i zapewnienia dalszego poziomu stabilnego finansowania samych **usług świadczonych w tym obiekcie**. Jednocześnie, od samego początku realizatorzy rozwijają **współpracę z wolontariuszami** dla zmniejszenia kosztu usługi. **Równoległe prowadzenie działań** w ramach usług społecznych, aktywnej integracji i ekonomii społecznej pozwala im realizować konsekwentnie ścieżkę reintegracji danej osoby. I tak np. osoby niepełnosprawne, aktywizowane w ramach jednego projektu, mogą uzyskać zatrudnienie, jako osoby prowadzące wypożyczalnię sprzętu w innym projekcie.

Stowarzyszenie MONAR, jako organizacja, która statutowo nie może prowadzić odpłatnych działań, podkreślało wagę lokalnych programów (dotyczących Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii) dla rozwoju swoich działań. Jako kluczowe czynniki realizacji skutecznych i trwałych inicjatyw wskazywano **dobre relacje ze środowiskiem lokalnym i otoczeniem, zakorzenienie działań w lokalnej społeczności** i wiarygodność w danym środowisku, oraz **współpracę z różnymi podmiotami**, które prowadzą tam swoją działalność. Takie relacje przekładają się na trwałość realizowanych działań i możliwości wprowadzenia w życie zmiany o kompleksowym oddziaływaniu. Konsekwentnie prowadzone działania na rzecz danego środowiska, trwałe „uczestnictwo”, pozwalają na względną niezależność od konkretnego projektu, który jedynie rozwija dany podmiot, ale nie stanowi o jego "być albo nie być".

Wielokrotnie podkreślano **wagę działań partnerskich, realizowanych w formule międzysektorowej**. Partnerstwo, powinno mieć charakter stały, dobrowolny i wieloletni, dając wszystkim stronom poczucie stabilności wraz ze świadomością potrzeby dalszego rozwoju w oparciu o zróżnicowane źródła finansowe.

Ostatni dzień spotkania został poświęcony przede wszystkim na **spotkanie z ekspertem**. Prezentację „Trwałość usług społecznych” przedstawiła dr Zofia Szweda-Lewandowska z Zakładu Polityki Społecznej, Instytutu Gospodarstwa Społecznego, Kolegium Ekonomiczno-Społeczne, SGH. Jednocześnie, spotkanie z ekspertem tworzyło płaszczyznę do dalszej dyskusji, toczącej się pomiędzy uczestnikami spotkania. Ekspert podkreślił, że do oceny projektów, programów, polityk publicznych angażujących zasoby publiczne służą kryteria ewaluacji, tj: trafność, skuteczność, użyteczność, efektywność i trwałość. Jednak najczęściej stosowane są cztery pierwsze kryteria, a jeśli ocenia się trwałość efektów i zmiany wywołanej danym działaniem, to najczęściej horyzont czasowy przyjmowany do zbadania utrzymywania się efektów jest krótki i rzadko wraca się po dwóch, pięciu czy dziesięciu latach do oceny trwałości. Jednak trwałość jest istotnym elementem podejmowanych działań i to na niej powinno szczególnie zależeć instytucjom wdrażającym projekty, programy i polityki publiczne.

Ekspert zaznaczyła, że częściowa odpłatność za usługi jest zgodna z teorią wymiany (płacę – partycypuję – jestem podmiotem w określonej relacji społecznej). Konieczne jest zbadanie **skłonności do partycypacji w kosztach usług przed projektem**.

Ze względu na zmiany struktury wieku ludności – zmniejszenia się zapotrzebowania na usługi społeczne wśród rodzin z dziećmi – wzrastać będzie zapotrzebowanie na większe zróżnicowanie tych usług. Wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa będą wzrastały także oczekiwania dotyczące standardów świadczonych usług społecznych oraz ich różnorodności (szczególnie istotne będzie spersonalizowanie, stworzenie z jednej strony standardowej, a z drugiej elastycznej usługi). Jakość usługi będzie najbardziej przekonującym argumentem do wyboru usługodawcy, a popyt będzie tworzył nowe możliwości rozwoju świadczonych usług. Podkreślono również wagę używanych określeń odnośnie standardu danej usługi – standard minimalny jest określeniem niekoniecznie trafnym w relacji pomiędzy koniecznością zapewnienia jakości, a poziomem niezbędnego minimum. Jednocześnie należy brać pod uwagę ryzyko „rozleniwienia się klienta” (Wodwork effect) – uczenie się klienta, co mu się systemowo należy, bez jego woli aktywnego uczestnictwa w zmianie sytuacji. Alternatywą do takiego działania jest dopasowanie usługi do potrzeb, **„skrojenie usługi wg potrzeb”**. Na każdym poziomie planowania wsparcia należy brać pod uwagę ryzyko „nadmiernej opiekuńczości”. Do zapewnienia trwałości usług społecznych niezbędne jest już na etapie projektowania usługi precyzyjne określenie celów i efektów, które ma przynieść wdrożenie usługi, określenie wskaźników,

które pozwolą jednoznacznie określić czy usługa spełnia swoje zadanie oraz wskazanie źródeł finansowania usług po zakończeniu interwencji lub projektu. Trwałość usług społecznych może być zapewniona poprzez np. **synergię pomiędzy realizowanymi projektami, nastawienie na innowacyjne usługi, które dostosowują się do potrzeb grup, które wcześniej nie korzystały lub korzystały w bardzo ograniczonym zakresie z usług społecznych, kalkulację ryzyka** związanego z innowacyjnymi usługami i przyjęcie pewnego poziomu ryzyka, który będzie akceptowany. Na etapie tworzenia warunków konkursowych należy stosować **wymóg przedstawienia szczegółowego planu utrzymania świadczenia usług po zakończeniu projektu oraz diagnozę i badanie potrzeb grup**, do których kierowane są usługi społeczne, uwzględniając w tym częściową odpłatność za udział w projekcie, **badanie skłonności do partycypacji w kosztach**. Konieczne jest tworzenie warunków do realizacji wspólnych projektów przez kilka gmin (ujęcie horyzontalne) oraz do realizacji projektów gminy-powiat (ujęcie wertykalne), tak aby kwestie społeczne wymagające rozwiązania były rozpatrywane całościowo, np. domy pomocy społecznej są najczęściej prowadzone przez powiaty, a koszty pobytu mieszkańców w części są pokrywane przez gminy. W kontekście **reformy systemu programowania lokalnej polityki usług społecznych** i konieczności poprawy regulacji ustawowych, dotyczących rozwoju usług społecznych, podjęto temat ryzyka wystąpienia „działań przeciwnie skutecznych”, powodujących zmiany w prawie, które wywołają niezamierzony efekt. Wszystkie **działania dotyczące usług społecznych opierają się na JST**, jako realizatorze zadań o charakterze użyteczności publicznej i dlatego kondycja finansowa tych podmiotów ma ogromny wpływ na rozwój usług społecznych, nawet w zakresie kontynuacji już podjętych działań projektowych. **W kontekście NGOs niezwykle istotna jest relacja pomiędzy trwałością usługi, a trwałością samego podmiotu**. Niedoświadczone organizacje, bez potencjału kadrowego i lokalnego osadzenia nie podążają wyzwaniu świadczenia usługi na poziomie zbliżonym do projektowego. Nie spełnią też oczekiwań JST wobec realizatorów usług, nadal ograniczając rolę NGOs do wykonawcy, a nie współkreatora zadań publicznych. Rozwój profesjonalnych podmiotów ekonomii społecznej realizujących usługi społeczne jest konieczny dla zachowania trwałości prowadzonych działań.

Prezentowane były również przykładowe **Centra usług społecznych**, stanowiące formę otwarcia na szerszą grupę usługobiorców i dostrzeżenia, że zmieniają się potrzeby społeczności lokalnej.

2.3 Trzecie spotkanie członków Sieci Współpracy – 03-05 czerwca 2019 r. Toruń

Trzecie spotkanie rozpoczęło się od wizyty studyjnej w **Fundacji na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „ARKADIA”** prowadzącej m.in. Specjalistyczny Środowiskowy Dom Samopomocy oraz Warsztat Terapii Zajęciowej, zlokalizowane w Toruniu przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 80D.

Pani Katarzyna Konarzewska (instruktor terapii zajęciowej w WTZ) oraz **Pan Jan Młynarczyk** (Przewodniczący Rady Fundacji „Arkadia”) przedstawili zgromadzonej grupie zakres funkcjonowania oraz działań Środowiskowego Domu Samopomocy oraz WTZ wskazując na wzajemne powiązania wszystkich elementów wsparcia w ramach Fundacji.

Działalność Fundacji na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Arkadia” w Toruniu obejmuje:

- ✓ zatrudnienie wspomagane na otwartym rynku pracy,
- ✓ Zakład pracy „trochę chronionej” Spółka z. o.o. non-profit,
- ✓ Warsztat Terapii Zajęciowej,
- ✓ Specjalistyczny Środowiskowy Dom Samopomocy,
- ✓ mieszkanie treningowe,
- ✓ wsparcie rodzin.

Środowiskowy Dom Samopomocy powstał dzięki dofinansowaniu z EFS. Celem projektu jest poprawa dostępu do usług opiekuńczych nad dorosłymi osobami z niepełnosprawnością intelektualną w Gminie Miasto Toruń i w Powiecie Toruńskim dzięki stworzeniu Specjalistycznego Środowiskowego Domu Samopomocy „Arkadia” w Toruniu (ŚDS typu B) z 20 miejscami uczestnictwa i realizacji oferty ŚDS opartej o terapię i rehabilitację uczestników ŚDS oraz o wsparcie ich otoczenia od września 2017 r. do sierpnia 2020 roku. Osiągnięcie powyższego celu pozwoli na zwiększenie stopnia integracji społecznej 20 osób z niepełnosprawnością intelektualną z powiatów toruńskiego grodzkiego i ziemskiego, ograniczenia zjawiska izolacji społecznej tych osób oraz poprawę jakości życia ich rodzin. W poszczególnych pracowniach uczestnicy WTZ przygotowują się do podjęcia pracy w określonych zawodach, ucząc się wykonywania zarówno czynności pracy, jak i organizacji pracy – np. do głównych zadań **Pracowni rozwijania umiejętności społecznych** należy m.in:

- ✓ przeprowadzanie treningów samoobsługi (dbanie o higienę ciała, zapinanie zamków, guzików, korzystanie ze sztuców, itp.),
- ✓ przeprowadzanie treningów samodzielności (korzystanie z komunikacji miejskiej, korzystanie z telefonu, zegarka, kalendarza),
- ✓ kształtowanie umiejętności załatwiania spraw w różnych instytucjach oraz radzenia sobie w różnych sytuacjach,
- ✓ kształtowanie umiejętności korzystania z placówek kulturalno-oświatowych (kino, teatr, galerie, Dom Muz, Dwór Artusa),
- ✓ rozwijanie umiejętności komunikacyjnych.

Ważnym aspektem funkcjonowania WTZ jest fakt, że nie jest on już dofinansowany z EFS.

WTZ funkcjonuje w okresie trwałości. Zachowanie trwałości projektu skierowanego również do osób niepełnosprawnych daje doświadczenie i dobra praktykę przy pracach nad trwałością Środowiskowego Domu Samopomocy.

Dalsza część dnia poświęcona była dyskusjom z ekspertami. Wzięli w niej udział:

Pani Anna Bugalska – od blisko 10 lat zajmuje się tematyką Funduszy Europejskich w ramach polityki spójności Unii Europejskiej. Specjalizuje się w Europejskim Funduszu Społecznym i jego oddziaływaniu na włączenie społeczne grup marginalizowanych. Wiedzę i doświadczenie w tym zakresie zdobywała pracując od 2006 do 2017 r. w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju. Od 2017 r. pracuje w Ogólnopolskim Związku Rewizyjnym Spółdzielni Socjalnych, gdzie współpracuje z samorządami województw doradzając i szkoląc m.in. w zakresie rozwoju ekonomii społecznej oraz usług społecznych użyteczności publicznej i ich deinstytucjonalizacji przy wykorzystaniu środków europejskich.

Pan Jan Młynarczyk – działacz społeczny, w latach 2011-2018 był Prezesem Zarządu Fundacji na rzecz Osób Niepełnosprawnych "Arkadia". Obecnie Przewodniczący Rady Fundacji. Za swoją działalność społeczną otrzymał w 2014 r. Nagrodę im. księdza Józefa Tischnera.

Eksperci przedstawili rekomendacje w zakresie najistotniejszych aspektów zapewnienia trwałości prowadzonych działań i świadczonych usług oraz podzieli się doświadczeniem w realizacji projektów finansowanych z różnorodnych źródeł, w tym ze środków EFS.

Pani Anna Bugalska szczególną uwagę skierowała na rekomendacje dla Instytucji Zarządzających, wdrażających wsparcie w zakresie usług społecznych, w których ujęła w szczególności kwestie:

- ✓ przygotowania koncepcji i szczegółowego planu wdrażania usług społecznych na cały okres programowania,

- ✓ silniejszego zintegrowania wybieranych projektów z długofalową wizją rozwoju usług społecznych w danej społeczności,
- ✓ finansowania w ramach RPO działań wspierających samorządy w planowaniu i realizacji procesów deinstytucjonalizacji,
- ✓ finansowania w ramach RPO działań służących zwiększeniu przez samorząd skali usług społecznych zlecanych,
- ✓ planowania działań wspierających beneficjentów EFS w opracowaniu strategii kontynuacji usług po zakończeniu projektu w ramach RPO.

Pan Jan Młynarczyk jako praktyk skupił się na przedstawieniu rzeczywistych działań instytucji realizujących usługi społeczne, a w szczególności kwestiach związanych z zachowaniem trwałości usług. U podstaw funkcjonowania oraz zachowania trwałości w przypadku toruńskiej fundacji leży kompleksowy charakter wsparcia. Funkcjonowanie każdego elementu jest powiązane organizacyjnie i merytorycznie. Powiązanie umożliwia płynne przechodzenie uczestników oraz zmianę wsparcia w sytuacji zmieniającej się potrzeby danego uczestnika. Lepsze perspektywy w zakresie utrzymania trwałości daje również tworzenie renomy fundacji, powiązanie z otwartym rynkiem pracy oraz wyspecjalizowaniu się w kompleksowym, wieloaspektowym wsparciu dla danej grupy docelowej a nie tylko jednej wyodrębnionej prawnie formy wsparcia.

Ekspert zdefiniował najważniejsze aspekty zachowania trwałości przez NGO:

- ✓ usługi społeczne powinny być realizowane w ramach większej organizacji, która jest w stanie okresowo ponieść część kosztów działalności PES, dzieląc pomiędzy instytucje etaty i obowiązki,
- ✓ usługi społeczne realizowane przez organizacje z doświadczeniem i wypracowaną renomą sprawiają, że jesteś poważnym partnerem w rozmowach na temat pozyskiwania funduszy niezbędnych po ustaniu dofinansowania ze środków Unii Europejskiej,
- ✓ istotne dla przyszłego funkcjonowania PES i trwałości podjętych działań jest określenie rzeczywistego celu, jakiemu ma służyć przedsięwzięcie. Idea utworzenia PES jedynie jako sposobu na pozyskanie środków dla realizacji jakiegoś pomysłu biznesowego nie sprzyja trwałości przedsięwzięcia, gdyż w okresie wsparcia firma nie pracuje w realnych warunkach biznesowych,
- ✓ trzeba zapewnić przychylne otoczenie dla działalności PES, np. sponsorów gotowych wynająć bezpłatnie lokal, świadczyć taniej lub bezpłatnie usługi księgowo i administracyjne itp.; konieczne jest, już w fazie organizacji, zapewnienie wsparcia merytorycznego, np. osoby mającej doświadczenie biznesowe, instytucji zdolnej nieść pomoc psychologiczną, prawną czy w zakresie pracy socjalnej.

Trzeci dzień został całkowicie poświęcony na dyskusję i omówienie sposobu wdrażania wspólnie wypracowanych rekomendacji w dokumentacji konkursowej/pozakonkursowej przez poszczególne województwa biorące udział w sieci współpracy.

2.4 Czwarte spotkanie członków Sieci Współpracy – 03-05 września 2019 r. Katowice

Prace w ramach czwartego spotkania *Sieci współpracy województw: pomorskiego, śląskiego, kujawsko-pomorskiego i łódzkiego w zakresie usprawnienia wdrożenia EFS w wymiarze regionalnym* rozpoczęły się od spotkania z przedstawicielami lokalnych organizacji pozarządowych posiadających wieloletnie doświadczenie w świadczeniu usług opiekuńczych i asystenckich oraz realizacji projektów finansowanych ze środków publicznych w obszarze usług społecznych.

Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Zaburzeniami Psychicznymi i Ich Rodzinom "YAVA" z Częstochowy ma na celu zwiększenie i polepszenie jakości wsparcia osób niesamodzielnych, starszych, zwłaszcza z chorobą Alzheimera i z niepełnosprawnością oraz ich rodzin/opiekunów. „YAVA” prowadzi Środowiskowy Dom Samopomocy, Ośrodek Wsparcia dla osób z chorobą Alzheimera, Spółdzielnię Socjalną „Złota Jura” oraz Zakład Aktywności Zawodowej. Na co dzień pracując z osobami z niepełnosprawnościami w stowarzyszeniu zauważono, że testy badania predyspozycji zawodowych, jakie są proponowane w czasie rekrutacji, w szczególności osobom z niepełnosprawnością intelektualną nie pokazują ich umiejętności wykonawczych i manualnych. Stowarzyszenie stworzyło autorskie narzędzie „Spinacz” które może być stosowane w czasie procesu rekrutacji w firmach, w Zakładach Aktywności Zawodowej (ZAZ) lub w szkołach specjalnych. „Spinacz” różni się od testów tym, że określa czynności wykonawcze, a nie preferencje zawodowe.

Stowarzyszenie Oligos (Rybnik) to organizacja działająca na rzecz osób z niepełnosprawnością, seniorów oraz ich otoczenia. Stowarzyszenie realizuje usługi opiekuńcze w tym specjalistyczne oraz usługi sąsiedzkie. Ważnym doświadczeniem dla organizacji był pilotaż przerwy wytchnieniowej dla opiekunów. Prowadzony przez Stowarzyszenie Środowiskowy Dom Samopomocy jest dziennym ośrodkiem wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Placówka jest przeznaczona dla osób dotkniętych kryzysem psychicznym oraz osób z niepełnosprawnością intelektualną. Świadczy usługi w ramach treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Fundacja Oczami Brata – Fundacja prowadzi pracownie aktywizacji społecznej i zawodowej dla osób z niepełnosprawnością, mieszkania wspomagano-treningowe i Specjalistyczno-Opiekuńczą Placówkę Wsparcia Dziennego dla dzieci i młodzieży. W ramach Fundacji funkcjonuje Teatr Oczami Brata który prowadzi warsztaty artystyczne dla osób o różnej sprawności, projekt „(Nie)pełnosprawni – aktywni kulturalnie”, promuje twórczość uzdolnionych osób z niepełnosprawnością, organizuje społeczność lokalną i promuje wolontariat, przeprowadza projekt DOWN-LOVE – warsztaty z uczniami szkół, studentami na temat niepełnosprawności, współrealizuje projekt „Biuro Aktywizacji Społecznej”. Wdrażając model asystentury społecznej realizowane są również usługi przerwy wytchnieniowej dla opiekunów faktycznych osób zależnych. Fundacja razem z miastem Częstochowa założyła Spółdzielnię Socjalną „Jasne, że alternatywa 21”.

Fundacja Imago to badawcza organizacja projektowa, której przestrzenią działań są potrzeby mieszkańców lokalnych społeczności i cele rozwoju społecznego. Istotnym elementem działalności jest wypracowanie modelu działania niepublicznego podmiotu – Centrum Asystentury Społecznej (CAS), wyspecjalizowanego w świadczeniu usług asystenckich, przy ścisłej współpracy z OPS i PCPR. Sposób działania CAS zakłada implementację modeli biznesowych w prowadzeniu działalności, a w efekcie uniezależnienia od finansowania ze środków publicznych. Sercem CAS jest kompleksowa oferta usług asystenckich w obrębie jednej, profesjonalnej instytucji, będącej partnerem dla publicznych instytucji opieki i integracji społecznej.

Każda z powyższych organizacji realizuje obecnie zarówno przedsięwzięcia będące w okresie realizacji projektów, jak i te funkcjonujące w okresie trwałości. Często w wypowiedziach zaproszonych gości zwracano uwagę na kompleksowy charakter organizacji, których działania się przeplatają, a wręcz uzupełniają. Nie wszystkie projekty były z założenia projektami partnerskimi, jednak w okresie trwałości nawiązywano współpracę z samorządem lokalnym.

Dalsza część dnia poświęcona była na rozmowę z ekspertem – **Panem Piotrem Kuźniakiem** – prezesem przedstawionej wcześniej Fundacji Imago, który uwagę na potrzebę wzmocnienia trwałości w oparciu o kryteria konkursowe:

1. **Doświadczenie**, czyli premiowanie instytucji świadczących usługi asystenckie i pokrewne za posiadane doświadczenie, w zależności od lat doświadczenia w świadczeniu usług, bądź liczby zrealizowanych projektów.
 2. **Zakres działalności**, czyli premiowanie organizacji już prowadzących programy wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, które proponują rozwój uzupełniających usług/form wsparcia? (poszerzenie spektrum usług w ramach konkursu o nowe dla danej organizacji).
 3. **Wsparcie personelu realizującego usługi**, czyli zapewnienie możliwości szkoleń dla asystentów w trybie ciągłym, tj. uzupełniających, specjalistycznych, poszerzających szkolenie wstępne. Aby zachować ciągłość zatrudnienia ważne jest zapewnienie superwizji grupowych i indywidualnych.
 4. **Świadczenie szerokiego pakietu usług**, czyli premiowanie projektów, w których zaplanowano świadczenie szerszego pakietu usług wspierających w ramach jednego projektu, tj. łączenie w ofercie projektu usług asystenckich, opiekuńczych, opieki wytchnieniowej.
 5. **Różnorodność grupy docelowej**, czyli premiowanie projektów, w których zaplanowano objęcie wsparciem różnorodnych grup klientów (wiek, rodzaje niepełnosprawności, opiekunowie osób zależnych).
 6. **Partnerstwo**, czyli premiowanie budowania partnerstw z samorządem, bądź innymi organizacjami pozarządowymi.
 7. **Zróżnicowane terytorium**, czyli premiowanie za obejmowanie wsparciem większego terytorium, tj. większej liczby gmin, a także gmin, w których dane spektrum usług nie jest świadczone.
- Duże znaczenia dla zachowania trwałości usług społecznych ma również wsparcie rozwoju usług i trwałości na poziomie regionalnym:
1. **Rozwijanie wiedzy dostawców usług w zakresie pozyskiwania środków**, czyli zapewnienie systemu szkoleń dla instytucji publicznych i prywatnych dot. zróżnicowanych mechanizmów finansowania.
 2. **Rozwijanie wiedzy dostawców usług w zakresie budowania programów usług**, czyli zapewnienie systemu warsztatów i wymiany wiedzy dla publicznych i prywatnych podmiotów.

Kolejny dzień spotkania poświęcony był na prezentacje oraz dyskusje z drugim ekspertem **panem Pawłem Kasprzykiem** – kierownikiem projektów rozwojowych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tychach.

Ekspert zwrócił uwagę, jak ważne jest włączenie projektu w codzienne działania gminy/powiatu w zakresie usług społecznych, a nie tylko Wnioskodawcy, gdyż wszystkie usługi świadczone są na rzecz mieszkańców. Dla zapewnienia ich trwałości, efektywności i racjonalności prowadzenia na terenie gminy/powiatu, kluczowe elementy wszelkich takich działań (z projektów, ustawowych, statutowych) muszą być opracowane/ zaakceptowane przez gminę/powiat. Ekspert podzielił rekomendacje na 3 zakresy:

- 1) finansowy,
- 2) jakości usług,
- 3) kompleksowości usług.

Aby zapewnić zakres finansowy dla trwałości usług społecznych ekspert zarekomendował:

- ✓ wymóg zaplanowania w budżetach gmin/powiatów środków dla zapewnienie trwałości,
- ✓ wymóg wskazania/opisania sposobu finansowania usług po projekcie we wniosku o jego dofinansowanie (w opisie zadań, obszarach odpowiedzialności, podziale środków na lata po projekcie),
- ✓ dla projektów, które wprowadzają zmiany/innowacje w świadczonych usługach społecznych (nowe stanowiska, wdrożenie nowych standardów usług, uruchomienie współpracy między realizatorami usług na terenie gminy/powiatu), dopuszczenie możliwości realizacji i finansowania projektu w perspektywie dłuższej niż 24 miesiące.

Aby zapewnić trwałość jakości usług ekspert rekomendował:

- ✓ wymóg opracowania przez gminę/powiat, lub wspólnie z wnioskodawcą, standardów usług społecznych gminy/powiatu, które wnioskodawcy deklarują wdrożyć i zachować w swoich projektach realizowanych na terenie tej gminy/powiatu,
- ✓ takie skonstruowanie standardów usług, by gwarantowały ich jakość, a nie tylko zakres usługi,
- ✓ każdy z wnioskodawców przedstawia do oceny formalnej lub umowy standardy usług obowiązujące w gminie/powiecie, na której obszarze zamierza realizować projekt,
- ✓ IZ ma prawo wnosić uwagi do przedstawionych standardów jakości usług,
- ✓ potwierdzenie we wniosku o dofinansowanie projektu jakości usług świadczonych po projekcie w oparciu o wdrożone/posiadane standardy, w tym odpowiedzialności za realizację po projekcie,
- ✓ zawarcie przez IZ w załączniku do Regulaminu konkursu minimalnych wymagań w zakresie standardów usług społecznych.

Aby zapewnić trwałość kompleksowości usług ekspert rekomendował:

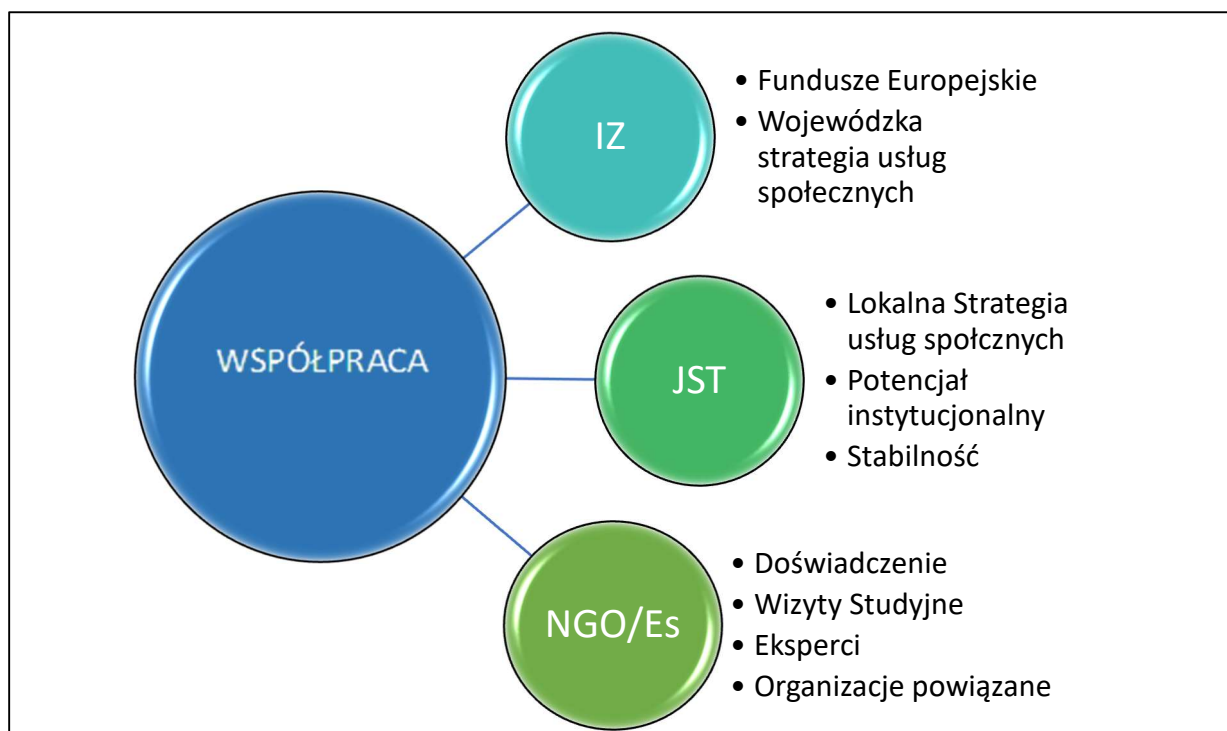
- ✓ obowiązek realizacji projektu przez wnioskodawcę w partnerstwie z gminą/powiatem, na terenie której/go projekt będzie realizowany,
- ✓ potwierdzenie w WND koordynacji usług z projektu, z usługami oferowanymi/realizowanymi przez gminę/powiat,
- ✓ wymóg wskazania/opisania sposobu zapewnienia kompleksowości usług, w tym obszarów odpowiedzialności,
- ✓ raportowanie trwałości usług społecznych po zakończeniu realizacji projektu.

Na zakończenie spotkania odbyła się dyskusja na temat wystąpień przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz zaproponowanych przez ekspertów rekomendacji. Przy podsumowaniu spotkania zostały podjęte wstępne ustalenia, dotyczące treści końcowych rekomendacji – tzn. obszar i zakres wstępnych rekomendacji oraz analiza pod kątem konieczności uzupełnienia rekomendacji o rozwiązania wypracowane i testowane w trakcie realizacji projektów, w kontekście efektów testowania oraz dalszych rekomendacji eksperckich.

3. Rekomendacje

W październiku 2018 r. po uwzględnieniu wstępnych założeń przedyskutowanych w ramach 2 spotkań Sieć rozpoczęła prace nad „Wstępnymi rekomendacjami w zakresie wypracowania mechanizmów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach EFS” stanowiące załącznik nr 1 do niniejszej publikacji.

Model współpracy i potencjałów realizatorów usług społecznych

Źródło: opracowanie własne.

W rezultacie z zaproponowanych przez ekspertów oraz przedyskutowanych w trakcie spotkań rekomendacji w zakresie „rekomendacji w zakresie warunków naborów/konkursów” wybrano 6 głównych rekomendacji w obszarze:

- ✓ partnerstwa,
- ✓ doświadczenia,
- ✓ strategii wyjścia,
- ✓ lokalnych centrów usług społecznych
- ✓ analizy potrzeb,
- ✓ odpłatności za usługi.

3.1 Partnerstwo

Partnerstwo jednostek samorządu terytorialnego z innymi podmiotami np. organizacjami pozarządowymi może zwiększać trwałość usług społecznych. W przypadku trudności z finansowaniem działań przez jeden podmiot, drugi może mieć stabilne źródło finansowania, a tym samym trwałość usług społecznych świadczonych przez te podmioty będzie niezagrożona. Zadania z zakresu usług

społecznych funkcjonują w ramach ustawowych kompetencji JST. Aby w danym regionie usługi społeczne funkcjonowały w sposób kompleksowy, uzupełniały się wzajemnie, a nie stanowiły konkurencyjnego projektu walczącego o uczestnika, niezbędny jest strategiczny udział w planowaniu i realizacji przedsięwzięć przez JST. Organizacje pozarządowe, zwłaszcza te utożsamiające się z danym obszarem, będą gwarantem jakości świadczonych usług.

Rekomenduje się stosowanie kryterium „Partnerstwa” w proponowanym lub podobnym brzmieniu: „Weryfikacji podlega czy projekt realizowany jest w partnerstwie jednostki/jednostek samorządu terytorialnego i podmiotu/podmiotów ekonomii społecznej”. W zależności o decyzji regionu partnerstwo może dotyczyć poziomu gminy albo powiatu.

3.2 Doświadczenie

Istotne jest także posiadane doświadczenie w obszarze tematycznym, który jest przedmiotem działania partnerów. Większe prawdopodobieństwo zachowania trwałości usług ma realizacja usług przez instytucje specjalizujące się w danej tematyce. Niedoświadczone organizacje, bez potencjału kadrowego i lokalnego zaangażowania nie podążają wyzwaniu świadczenia usługi na poziomie zbliżonym do projektowego. Nie spełnią też oczekiwań JST wobec realizatorów usług, nadal ograniczając rolę NGO do wykonawcy, a nie pełnoprawnego partnera. Wsparcie profesjonalnych podmiotów realizujących usługi społeczne jest konieczne dla zachowania trwałości prowadzonych działań.

Rekomenduje się premiowanie realizacji projektów przez podmioty, które posiadają doświadczenie w realizacji danej kategorii usług społecznych.

3.3 Strategia wyjścia

Większe prawdopodobieństwo zachowania trwałości usług ma realizacja usług przez instytucje zakorzenione w danym obszarze oraz utożsamiające się z daną tematyką. Dla zapewnienia trwałości niezwykle ważne jest takie usytuowanie projektu w działalności organizacji/instytucji, które zapewni, że stanie się on częścią jej codziennego funkcjonowania. Należy przeciwdziałać sytuacji, w której projekt żyje własnym życiem obok głównego, dotychczas funkcjonującego nurtu instytucji. Przystępując do konstruowania pomysłów oraz sporządzania wniosków należy przeanalizować miejsce projektu w organizacji oraz sporządzić opartą o analizę ryzyka „Strategie wyjścia”. Tu niezbędna jest analiza tego, w jaki sposób zamierza się realizować usługę po zakończeniu finansowania projektowego. Zagrożenia związane z brakiem możliwości kontynuowania wsparcia powinny być zidentyfikowane przed podjęciem decyzji o realizacji projektu. Projektodawca musi mieć na etapie projektowania świadomość ewentualnych zagrożeń ich wystąpienia oraz przewidzieć działania aby efekt nie był tymczasowy.

Rekomenduje się zamieszczenie w ramach warunków naboru/konkursu wymogu sporządzenia tzw. „Strategii wyjścia”. Strategia musi zawierać mechanizmy zachowania trwałości po zakończeniu finansowania z projektu oraz analizę funkcjonowania projektów w ramach struktur wnioskodawcy i partnera.

3.4 Lokalne Centrum Usług Społecznych

Powstanie Lokalnych Centrów Usług Społecznych (LCUS), w ramach których realizowane są różne formy wsparcia uczestników w zależności od zdiagnozowanej na bieżąco potrzeby i założeń projektowych. Należy powołać centra usług na poziomie gminy lub powiatu, których zadaniem będzie nadzorowanie, koordynowanie i świadczenie usług. Centra powinny realizować usługi z różnych zakresów np. placówka wsparcia dziennego, środowiskowy dom samopomocy, klub seniora oraz punkt koordynacji opiekunów w zależności od zdiagnozowanej potrzeby.

Rekomenduje się preferowanie projektów zakładających powołanie Lokalnych Centrów Usług Społecznych obejmujące minimum 2 usługi z katalogu usług społecznych.

3.5 Analiza potrzeb

Niezwykle istotną kwestią jest sporządzenie na etapie przygotowywania projektów analizy potrzeb. Diagnoza zapotrzebowania na usługi społeczne powinna odnosić się do wyzwań społecznych na obszarze realizacji projektu (demografia, stan zdrowia, poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego, analiza potrzeb, zasobów instytucjonalnych i kapitału ludzkiego). Diagnoza przeprowadzana na potrzeby zaprojektowania wsparcia powinna uwzględniać partycypację różnorodnych podmiotów, w szczególności obejmujące NGO i podmioty ekonomii społecznej (PES) działające w środowisku lokalnym. Wyniki diagnozy stanowią podstawę opracowania założeń i realizacji projektu.

Rekomenduje się zawarcie w konkursach/naborach wymogu: „Wnioskodawca jest zobowiązany do zawarcia we wniosku o dofinansowanie projektu głównych wniosków z lokalnej diagnozy zapotrzebowania na usługi społeczne, która będzie dostępna w siedzibie wnioskodawcy”.

3.6 Odpłatność za usługi

Biorąc pod uwagę starzejące się społeczeństwo i zwiększające się zapotrzebowanie na usługi, zasadne jest szukanie różnych źródeł finansowania, w tym również wśród osób, które z nich korzystają. Zastosowanie symbolicznej odpłatności za usługi umożliwi uczestnikom partycypacji w kosztach wsparcia oraz przygotowuje do wnoszenia opłat za usługi, które będą konieczne po zakończeniu realizacji projektu.

Rekomenduje się wprowadzenie do wymogów naborów/ konkursów zapisów dotyczących odpłatności wobec uczestników, jednak tylko wobec tych, których dochód przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego (na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie), o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

4. Testowanie

Kolejnym etapem prac Sieci było testowanie zaproponowanych rekomendacji przez każde województwo. Na wybór i sposób zastosowania rekomendacji wpłynęło zróżnicowanie i uwarunkowania terytorialne wynikające z różnych warunków poszczególnych RPO, modyfikacji systemów wyboru oraz różnego tempa wydatkowania alokacji wpłynęły.

4.1 Województwo pomorskie

Testowanie rekomendacji na etapie naboru wniosków w województwie pomorskim przeprowadzono na naborze pozakonkursowym w ramach podziałania 6.2.1 Rozwój Usług Społecznych – Mechanizm Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

W dokumentacji zarówno pozakonkursowej, jak i konkursowej w województwie pomorskim kluczową rolę odgrywają „Standardy realizacji wsparcia w zakresie Działania 6.2. Usługi społeczne RPO WP 2014-2020” (dalej Standardy). Standardy zawierają kluczowe zagadnienia i wymogi do każdego ogłaszanego w ramach EFS naboru i konkursu ogłaszanego na Pomorzu i stanowią załącznik do umowy o dofinansowanie projektu. Testowanie rekomendacji w zakresie zachowania trwałości polegało w dużej mierze na wprowadzeniu wymogów i rozwiązań w ramach ww. Standardów, częściowo opierało się na już funkcjonujących kryteriach wyboru projektów.

4.1.1. Analiza potrzeb

Aby projekty składane w ramach naboru odpowiadały na faktyczne potrzeby społeczności lokalnych, wymagano od wnioskodawców diagnozy sporządzonej na potrzeby danego projektu. IZ RPO WP w Standardach zobowiązała wnioskodawców do zawarcia we wniosku o dofinansowanie projektu głównych wniosków z lokalnej diagnozy zapotrzebowania na usługi społeczne, która będzie dostępna w siedzibie wnioskodawcy. Wymogiem było również przedstawienie źródeł pozyskania danych służących do opracowania diagnozy. Diagnoza powinna być sporządzona w formie pisemnej, a na wezwanie IZ, Wnioskodawca zobowiązany do jej udostępnienia. Diagnoza zapotrzebowania na usługi społeczne powinna odnosić się do wyzwań społecznych na obszarze realizacji projektu (demografia, stan zdrowia, poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego, analiza potrzeb, zasobów instytucjonalnych i kapitału ludzkiego). Diagnoza przeprowadzana na potrzeby zaprojektowania wsparcia powinna uwzględniać partycypację różnorodnych podmiotów, w szczególności obejmując trzeci sektor (NGO) i podmioty ekonomii społecznej (PES) działające w środowisku lokalnym. Wyniki diagnozy stanowią podstawę opracowania i realizacji projektu.

4.1.2. Strategia wyjścia

Czerpiąc przykład z funkcjonowania Gdańskiej Fundacji Innowacji Społecznej która z powodzeniem od lat funkcjonuje, utrzymuje trwałość działań oraz rozwija profil działalności w województwie pomorskim zastosowano rekomendację związaną ze „Strategią wyjścia”. W *Standardach* zawarto wymóg: „Wnioskodawca zobowiązany jest do sporządzenia Strategii Wyjścia zawierającej mechanizmy zachowania trwałości po zakończeniu finansowania z projektu oraz analizę funkcjonowania projektów w ramach struktur Wnioskodawcy i Partnera. Dokument powinien być dostępny w siedzibie Wnioskodawcy, a jego podstawowe założenia, wnioski z dokonanej analizy oraz konkretne

mechanizmy zachowania trwałości po zakończeniu realizacji projektu powinny znaleźć się we wniosku o dofinansowanie.”

Standardy precyzują również minimalne wymogi jakie powinna mieć Strategia wyjścia:

- Określenie aktualnych i przyszłych szans i zagrożeń, czyli zewnętrznych warunków rozwoju (m.in. możliwości finansowania, oszacowanie zapotrzebowania na usługi społeczne będące przedmiotem projektu).
- Ocena potencjału organizacji, jej zdolności do wykorzystania szans i przeciwdziałania zagrożeniom – ten etap ma na celu określenie, w jakich warunkach będzie działała organizacja w przyszłości (po ustaniu finansowania z EFS) i jakie ma możliwości dostosowania się do nich. Ten element budowania Strategii Wyjścia zawiera w szczególności analizę zasobów w obszarach strategicznych organizacji: zarządzanie, finanse, zasoby techniczne, zasoby ludzkie, ocena dostarczanych i planowanych do dostarczania usług (w zakresie jakościowym, kosztowym, ilościowym oraz ocena potencjału rozwoju usług).
- Zdefiniowanie, na podstawie dokonanej analizy konkretnej Strategii Wyjścia, poprzedzonej opracowaniem kilka scenariuszy przyszłości o różnym stopniu optymizmu.

Powyższe elementy mogą być modyfikowane w zależności od specyfiki funkcjonowania organizacji.

4.1.3. Odpłatność za usługi

Bardzo często w wypowiedziach ekspertów pojawia się temat ewentualnej odpłatności za usługę już na etapie naboru projektów, gdyż po zakończeniu realizacji danego przedsięwzięcia wprowadzenie opłaty za usługę powoduje często dysonans po stronie jej odbiorcy. Poza aspektem dostępności cenowej, ważny jest także element przyzwyczajania usługobiorcy do choćby niewielkiej opłaty tak, aby warunki świadczenia usługi w okresie trwałości nie odbiegały zasadniczo od warunków świadczenia usługi w projekcie. Jednakże w kontekście treści „Wytycznych...” IZ RPO ma obowiązek zapewnić, że wsparcie jest adresowane w pierwszej kolejności do osób z niepełnosprawnościami i potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego (na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie), o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. IZ RPO może umożliwić korzystanie z usług asystenckich lub opiekuńczych także innym osobom, niż wskazane, i tylko wobec tych osób może dopuścić częściową lub całkowitą odpłatność za usługi asystenckie lub opiekuńcze.

IZ RPO WP przetestowała następujący warunek w Standardach; „Wskazana jest częściowa lub całkowita odpłatność za usługi asystenckie lub opiekuńcze”, jednakże zastrzeżono zgodnie z wytycznymi Włączenia społecznego, iż odpłatność nie dotyczy osób których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego, chyba że uchwała rady gminy stanowi inaczej. Zasady odpłatności muszą być skorelowane z zasadami dotychczas stosowanymi przez beneficjenta i uzależnione w szczególności od sytuacji materialnej osób niesamodzielnych i ich opiekunów faktycznych, rodzaju usługi i specyfiki grupy docelowej. Stosowanie odpłatności w projekcie musi być zaplanowane we wniosku o dofinansowanie projektu, przy czym odpłatności te stanowią wkład własny w projekcie.

4.1.4. Partnerstwo

W ramach naboru pozakonkursowego obligatoryjna była realizacja projektu w partnerstwie poprzez kryterium w brzmieniu:

„Weryfikacji podlega, czy projekt realizowany jest w partnerstwie organizacji pozarządowej z instytucją integracji i pomocy społecznej i/lub podmiotem ekonomii społecznej i/lub przedsiębiorstwem społecznym, które przyczyni się do osiągnięcia wszystkich rezultatów projektu wyrażonych poprzez wskaźniki monitorowania.”

Inaczej, niż jak w przypadku planowanego na grudzień 2019 r. konkursu w ramach poddziałania 6.2.2 Rozwoju usług społecznych, w naborze pozakonkursowym IZ nie zawężyła kategorii podmiotów, które muszą wchodzić w skład partnerstwa. Mimo szerokiego wyboru potencjalnych partnerów wszystkie zidentyfikowane projekty będą realizowane w partnerstwie jednostki samorządu terytorialnego z organizacją pozarządową.

4.1.5. Lokalne Centrum Usług Społecznych

Mimo braku w dotychczasowych naborach i konkursach kryterium lub wymogu realizacji usług w formule centrów dość często w projektach pojawiały się Centra Usług Społecznych lub Centra Pomocy Rodzinie. Zakładanie podmiotów, jednostek oferujących różne usługi dla lokalnej społeczności było bardzo popularnym działaniem w projektach związanych z rewitalizacją. Jednak obserwując planowane zmiany legislacyjne w zakresie podmiotów pomocy społecznej, a przede wszystkim wprowadzenie ustawy o centrach usług społecznych, Województwo Pomorskie nie zdecydowało się na zastosowanie rekomendacji w zakresie powołania Lokalnych Centrów Usług Społecznych.

4.1.6. Doświadczenie

Kryterium doświadczenia obowiązuje w każdym konkursie oraz naborze pozakonkursowym realizowanym w ramach RPO WP 2014-2020. W przypadku naboru realizowanego w ramach Mechanizmu ZIT wnioskodawca musi spełnić kryterium w brzmieniu:

„Weryfikacji podlega doświadczenie wnioskodawcy (i/lub partnera/-ów) pod kątem, czy wykazano co najmniej jeden projekt/ przedsięwzięcie realizowane w formie:

- projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programów Operacyjnych wdrażanych na terenie Polski od roku 2007

i/lub

- projektów albo innego rodzaju przedsięwzięć realizowanych w okresie ostatnich trzech lat od daty złożenia obecnego wniosku o dofinansowanie (w tym w ramach bieżącej działalności wnioskodawcy/partnera), dla których źródłem finansowania w żadnej części nie były środki Europejskiego Funduszu Społecznego,

którego zakres jest zgodny z obecnym projektem pod kątem co najmniej dwóch z następujących obszarów:

- grupa docelowa,
- zadania merytoryczne,
- obszar realizacji (terytorium).

4.2 Województwo kujawsko-pomorskie

Testowanie rekomendacji w województwie kujawsko-pomorskim przeprowadzono w ramach naboru konkursowego w Podziałaniu 9.1.2 Rozwój usług opiekuńczych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Prace nad rekomendacjami w ramach Sieci współpracy częściowo zbiegały się w czasie z przygotowaniem Roczego Planu Działania na 2019 r. dla osi 9 i w toku prac nad kryteriami naboru w konkursie 9.1.2, wprowadzano część rekomendacjami już planując realizację niniejszego konkursu.

4.2.1 Analiza potrzeb

Aby uzyskać jak najbardziej odpowiednie projekty odpowiadające na faktyczne potrzeby społeczności lokalnych wymagano od wnioskodawców aby we wniosku o dofinansowanie wykazali w części dotyczącej zdiagnozowanego/ych problemu/ów szczegółowej analizy sytuacji na obszarze objętym wsparciem, w tym także w kontekście uwarunkowań społeczno-gospodarczych dotyczących obszaru realizacji projektu. Wnioskodawcy zazwyczaj powoływali się na Strategie rozwiązywania problemów społecznych tworzone w gminach. W części dotyczącej zadań przewidzianych do realizacji, wymagano aby wsparcie dla uczestników było adekwatne do zdiagnozowanych problemów. Na poziomie oceny w kryterium ogólnym było weryfikowana Trafność doboru i opisu zadań. Dodatkowo Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego doprecyzowała zakres przedmiotowy w jednym z podrozdziałów Regulaminu konkursu o minimalne wymagania świadczenia usług społecznych w społeczności lokalne.

4.2.2 Strategia wyjścia

W ramach stworzonej dla przedmiotowego konkursu dokumentacji testowanie rekomendacji w zakresie zachowania trwałości polegało na wskazaniu w Regulaminie konkursu odpowiednich zapisów, iż *„Beneficjent zobowiązuje się do zachowania trwałości miejsc świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych utworzonych w ramach projektu po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług w zakresie zbliżonym do usługi świadczonej w ramach projektu i podobnej jakości. W zakresie zbliżonym do usługi świadczonej w ramach projektu i podobnej jakości oznacza, że zakres wsparcia powinien opierać się na minimalnych wymogach wskazanych w Regulaminie konkursu”*.

Określono również wymóg, że trwałość musi być zapewniona z innego źródła niż środki europejskie. Przedmiotowa informacja musiała zostać zawarta we wniosku o dofinansowanie projektu (np. w części dotyczącej opisu zadań). Natomiast w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu zostały zawarte postanowienia dotyczące weryfikacji spełnienia powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu.

4.2.3 Odpłatność za usługi

Nie zastosowano obligatoryjnej odpłatności od uczestników, jednakże dopuszczono możliwość wprowadzenia opłat od osób, których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego (na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie dochód przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego). W dokumentacji konkursowej wskazano, że „Dopuszcza się częściową lub całkowitą odpłatność za usługi asystenckie lub opiekuńcze. Odpłatność nie może dotyczyć osób, których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego, chyba że uchwała rady gminy stanowi inaczej. Zasady odpłatności muszą być skorelowane z zasadami dotychczas stosowanymi przez beneficjenta. Zasady odpłatności muszą być uzależnione w szczególności od sytuacji materialnej osób niesamodzielnych i ich opiekunów faktycznych, rodzaju usługi i specyfiki grupy docelowej. Stosowanie odpłatności w projekcie musi być zaplanowane we wniosku o dofinansowanie projektu, przy czym odpłatności te stanowią wkład własny w projekcie. Przedmiotowa informacja musi zostać zawarta we wniosku o dofinansowanie projektu (np. w części dotyczącej uzasadnienia wkładu własnego)”.

4.2.4 Partnerstwo

W ramach naboru konkursowego fakultatywna była realizacja projektu w partnerstwie. W ramach kryteriów strategicznych premiujących wnioskodawca mógł uzyskać dodatkowe punkty w ramach oceny za realizację projektu w partnerstwie z podmiotem ekonomii społecznej. Natomiast obligatoryjnie wprowadzono kryterium dotyczące wymogu względem wnioskodawcy, którym musiała być jednostka samorządu terytorialnego i/lub jej jednostka organizacyjna posiadająca osobowość prawną.

4.2.5 Doświadczenie

Kryterium doświadczenia obowiązuje w każdym konkursie realizowanym w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020. W przypadku naboru realizowanego w ramach ZIT wnioskodawca musiał spełnić kryterium dostępu „*Wnioskodawca (i partner/zy –jeśli dotyczy) jest podmiotem uprawnionym do złożenia wniosku o dofinansowanie projektu*”. W ramach tego kryterium ocenie podlegało, czy wnioskodawcą jest jednostka samorządu terytorialnego i/lub jej jednostka organizacyjna posiadająca osobowość prawną. Jednocześnie wnioskodawca zawsze musiał prowadzić w swojej działalności statutowej usługi społeczne. W przypadku projektu partnerskiego, kiedy realizatorem usług społecznych w projekcie był zarówno Partner, musiał on także prowadzić w swojej działalności statutowej usługi społeczne. W przypadku projektu partnerskiego, w którym Partner nie realizowałby usług społecznych a brałby udział w innego rodzaju działaniach nie było wymagane, aby prowadził w swojej działalności statutowej usługi społeczne.

4.3 Województwo łódzkie

Testowanie rekomendacji w województwie łódzkim przeprowadzono na naborze dotyczącym konkursu nr RPLD.09.02.01-IP.01-10-001/19 w ramach Poddziałania IX.2.1 „Usługi społeczne i zdrowotne”. Ogłoszony konkurs dotyczył tworzenia i funkcjonowania „Centrów Usług Społecznych” (CUS).

Testowanie rekomendacji w zakresie zachowania trwałości polegało w dużej mierze na wprowadzeniu odpowiednich kryteriów wyboru projektów i określeniu wymogów i zdefiniowania poszczególnych usług i wskazania sposobu ich realizacji w ramach Załącznika nr 6 – Wymagania dotyczące standardu oraz cen rynkowych.

Testowanie dotyczyło 4 z 6 rekomendacji. W monecie przygotowywania „Podsumowania rezultatów prac Sieci współpracy...” przedmiotowy konkurs nie był jeszcze rozstrzygnięty, w związku z czym trudno mówić jeszcze o końcowych efektach.

4.3.1 Lokalne Centra Usług Społecznych

Przedmiotowy konkurs nr RPLD.09.02.01-IP.01-10-001/19 został ogłoszony w formule terytorialnej, która została zdefiniowana w „Wytocznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020”. Kluczowymi elementami funkcjonowania Centrum jest realizacja projektu w partnerstwie i świadczenie jak największej ilości usług, do jak najszerszego grona odbiorców w danym powiecie. Obie kwestie, tj. partnerstwo i zakres usług, zostały uregulowane w ramach szczegółowych kryteriów dostępu. Jeżeli chodzi o kompleksowy zakres usług to założone zostało kryterium „Zakres wsparcia usług społecznych”. Zgodnie z przedmiotowym kryterium projekt zakłada świadczenie minimum trzech podstawowych form pomocy z katalogu usług opiekuńczych/ usług asystenckich/ usług w mieszkaniach chronionych lub wspomaganych na podstawie partycypacyjnej diagnozy opracowanej na potrzeby projektu. W Regulaminie konkursu wskazano możliwe do realizacji usługi. Dodatkowo w Załączniku nr 6 – Wymagania dotyczące standardu oraz cen rynkowych wskazano szczegółowy katalog podstawowych, jak i dodatkowych usług możliwych do realizacji w ramach projektu, jako element kompleksowości wsparcia.

4.3.2 Partnerstwo

Drugim kluczowym elementem tworzenia i funkcjonowania Centrów Usług Środowiskowych jest realizacja projektu w partnerstwie. W związku z czym założone było szczegółowe kryterium dostępu „Realizacja projektu w partnerstwie”. Zgodnie z kryterium projekt jest realizowany w partnerstwie jednostek samorządu terytorialnego i podmiotów ekonomii społecznej. W skład partnerstwa wchodzi:

- ✓ powiat (PCPR) lub miasto na prawach powiatu,
- ✓ wszystkie lub część gmin (co najmniej jedna) w obrębie tego powiatu (OPS) oraz
- ✓ co najmniej jeden podmiot ekonomii społecznej.

W przypadku realizacji projektu na terenie dwóch lub więcej powiatów w skład partnerstwa wchodzi:

- ✓ dwa lub więcej powiaty (PCPR)
- ✓ wszystkie lub część gmin z terenu tych powiatów (co najmniej jedna z każdego powiatu) oraz
- ✓ co najmniej jeden podmiot ekonomii społecznej.

4.3.3 Analiza potrzeb

Ważne jest by wsparcie zaplanowane w CUS odpowiadało na potrzeby zdiagnozowane w lokalnej społeczności. Dlatego w kryterium „Zakres wsparcia usług społecznych” oprócz zakresu usług, które mają być świadczone, weryfikowane jest także, czy zakres usług został określony na podstawie partycypacyjnej diagnozy opracowanej na potrzeby projektu. Przedmiotowa diagnoza może być elementem kontroli w trakcie realizacji projektu.

4.3.4 Strategia wyjścia

W ramach konkursu założono również szczegółowe kryterium dostępu zapewniające trwałość usług po projekcie „Trwałość miejsc świadczenia usług społecznych”. Kryterium to związane jest bezpośrednio także z wymogiem wskazanym w regulaminie konkursu (załącznik nr 2 i 6 do regulaminu) dotyczącym obowiązku opracowania strategii wyjścia. Tak jak dla potrzeb projektu i realizacji usług kluczowe jest opracowanie lokalnej diagnozy potrzeb, tak dla trwałości usług istotna jest przedmiotowa strategia. Dzięki opracowaniu strategii już na etapie przygotowania wniosku realizatorzy muszą wskazać, z jakich środków zamierzają zagwarantować trwałość projektu. Dzięki czemu zakres wsparcia będzie też dopasowany do możliwości i potencjału wnioskodawcy i partnerów, co ma wykluczyć sytuację, w której po projekcie np. usługi świadczone w formie stacjonarnej są niedostępne, a środki z opłat nie są w stanie zapewnić ich uruchomienia.

Ponadto w Regulaminie konkursu i Załączniku nr 6 – Wymagania dotyczące standardu oraz cen rynkowych uregulowano kwestie związane z pobieraniem opłat od uczestników projektu. Natomiast na etapie oceny formalno-merytorycznej weryfikowany będzie potencjał i doświadczenie wnioskodawcy.

4.4 Województwo śląskie

Institucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego 2014-2020 zastosowała 4 z 6 wypracowanych rekomendacji w usługach społecznych w trzech konkursach ogłoszonych w lutym 2019 r. w ramach Działania 9.2 Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne, Poddziałania 9.2.1 Rozwój usług społecznych i zdrowotnych – ZIT Subregion Centralny, Poddziałania 9.2.2 Rozwój usług społecznych i zdrowotnych – RIT Południowy, Poddziałania 9.2.2 Rozwój usług społecznych i zdrowotnych – RIT Zachodni. Prace nad wypracowywaniem rekomendacji w ramach Sieci współpracy częściowo zbiegły się w czasie z przygotowywaniem kryteriów dla Działania 9.2, w tym planowanych naborów, a kwestia odpłatności usług funkcjonowała już wcześniej, zatem uległa jedynie doprecyzowaniu.

W dokumentacji konkursowej jako załącznik do Regulaminu konkursu w województwie śląskim znaczącą rolę odgrywa dokument: „Minimalne wymagania świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej”. Załącznik zawiera kluczowe zagadnienia i wymogi do każdego ogłaszanego w ramach Działania 9.2 konkursu dotyczącego rozwoju usług społecznych i zdrowotnych w regionie. Testowanie rekomendacji w zakresie zachowania trwałości polegało w dużej mierze na wprowadzeniu wymogów i rozwiązań w ramach wyżej wymienionych wymagań.

4.4.1 Analiza potrzeb

Aby uzyskać wysokie efekty udzielonego wsparcia, Wnioskodawcy byli zobowiązani do wskazania we wnioskach, iż projekty odpowiadają na faktyczne potrzeby społeczności lokalnych. Projektodawcy opisywali we wnioskach o dofinansowanie, w części dotyczącej zdiagnozowanych problemów, szczegółowe analizy sytuacji na obszarze objętym wsparciem, w tym także w kontekście uwarunkowań społeczno-gospodarczych, dotyczących obszaru realizacji projektu. IZ RPO WSL na etapie tworzenia Regulaminów konkursów opracowała dla każdego z subregionów osobną analizę ramową, której skrócona wersja została włączona w treść regulaminów w części dotyczącej Informacji o konkursie – 2.1 Założenia ogólne. W przypadku naboru 9.2.1 włączona została "Diagnoza odnosząca się do przedmiotu konkursu opracowana przez IP ZIT RPO WSL na podstawie Strategii Subregionu Centralnego", w przypadku naboru 9.2.2 RIT Południowy – Analiza ramowa dla subregionu południowego opracowana na podstawie Strategii Rozwoju Subregionu Południowego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 oraz Strategii Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Południowego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, a w przypadku naboru 9.2.1 RIT Zachodni – Analiza ramowa dla subregionu zachodniego opracowana na podstawie Strategii Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego.

Wszyscy Wnioskodawcy powoływali się na wymienione powyżej strategie, gdyż było to obligatoryjne kryterium oceniane po stronie IP ZIT lub RIT. Projekt bez wpisywania się w załączone do regulaminu diagnozy nie otrzymałby wymaganych minimalnych punktów podczas oceny. Po stronie IOK kryterium oceniano na etapie oceny formalno-merytorycznej, głównie w punkcie dotyczącym oceny prawidłowości scharakteryzowania grupy docelowej, a co za tym idzie zaplanowanych zadań w projekcie, tak aby wsparcie dla uczestników było adekwatne w świetle zdiagnozowanych problemów.

Na poziomie oceny wniosku w kryterium ogólnym było weryfikowane czy zadania w projekcie zaplanowano i opisano w sposób poprawny? Dodatkowo IZ RPO WSL doprecyzowała zakres przedmiotowy w jednym z załączników Regulaminu konkursu tj. "Minimalne wymagania świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej."

4.4.2 Strategia wyjścia

W województwie śląskim zastosowano rekomendację związaną ze „Strategią wyjścia” w sposób już wcześniej funkcjonujący w postaci konkretnych zapisów w Regulaminach konkursu: "W przypadku wsparcia udzielanego na tworzenie nowych miejsc w placówkach wsparcia dziennego (w ramach 1 typu projektów), Beneficjent jest zobowiązany do zachowania trwałości miejsc po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług pomocy w opiece i wychowaniu dziecka w ramach placówek wsparcia dziennego. IZ RPO WSL weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu. Beneficjent zobowiązany jest do zachowania trwałości miejsc świadczenia usług w mieszkaniach chronionych lub mieszkaniach wspomaganych (w ramach typu 2 projektów) utworzonych w ramach projektu po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres równy okresowi realizacji projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. IZ RPO WSL weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu.

Beneficjent zobowiązany jest do zachowania trwałości miejsc świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych (w ramach 3 typu projektów) utworzonych w ramach projektu po zakończeniu realizacji projektu, co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. IZ RPO weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu. Powyższe deklaracje musiały się znaleźć we wniosku o dofinansowanie, a konkretne zapisy zobowiązujące do zachowania trwałości mają odzwierciedlenie w umowie o dofinansowanie projektu w załączniku pn. "Szczegółowe obowiązki Beneficjenta".

4.4.3 Odpłatność za usługi

IZ RPO WSL ma obowiązek zapewnić, że wsparcie jest adresowane w pierwszej kolejności do osób z niepełnosprawnościami i potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego (na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie), o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. IZ RPO WSL może umożliwić korzystanie z usług asystenckich lub opiekuńczych także innym osobom, niż wskazane, i tylko wobec tych osób może dopuścić częściową lub całkowitą odpłatność za usługi asystenckie lub opiekuńcze. IZ RPO WSL stosowała już po analizie wcześniejszych naborów zasadę, iż nie powinno się oferować usługi bez częściowej odpłatności od uczestników wsparcia.

W Regulaminie konkursu widnieje zapis: "W przypadku, gdy Wnioskodawca umożliwi w ramach projektu korzystanie z usług asystenckich lub opiekuńczych osobom innym niż wskazane w pkt 2.1.1.29 jest on zobowiązany do wprowadzenia częściowych opłat za ww. usługi. Zasady odpłatności powinny być skorelowane z zasadami dotychczas stosowanymi przez wnioskodawcę oraz uzależnione w szczególności od sytuacji materialnej osób niesamodzielnych i ich opiekunów faktycznych, rodzaju usługi i specyfiki grupy docelowej. Stosowanie odpłatności w projekcie musi być zaplanowane we wniosku o dofinansowanie projektu, przy czym odpłatności te stanowią wkład własny w projekcie. Odpłatność nie dotyczy osób wskazanych w punkcie 2.1.1.30 chyba, że uchwała rady gminy stanowi inaczej. Powyższe wynika z zapisów *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020* z dnia 9 stycznia 2018 r. i ma na celu, poprzez zastosowanie modelu partycypacyjnego, zbudowanie trwałego systemu usług społecznych sprawnie funkcjonującego również po zaprzestaniu finansowania przedmiotowych usług ze środków unijnych."

4.4.4 Partnerstwo

W ramach naboru konkursowego 9.2.1 – ZIT, fakultatywna była realizacja projektu w partnerstwie. W ramach kryteriów dodatkowych wnioskodawca mógł uzyskać punkty za spełnienie kryterium: Czy projekt jest realizowany w formalnym partnerstwie lub zakłada współpracę lub zlecenie zadań? Gradacja punktowa była oznaczona w przedziale 0-4, gdzie za współpracę międzysektorową:

- ✓ formalna współpraca bez zawierania partnerstwa do realizacji można było otrzymać – 1 pkt,
- ✓ za formalne partnerstwo – 2 pkt,
- ✓ za zlecenie zadań na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub w oparciu o art. 15a ustawy o spółdzielniach socjalnych – 3 pkt,

- ✓ formalne partnerstwo zawarte pomiędzy jednostką samorządu terytorialnego, a podmiotem ekonomii społecznej – 4 pkt,
- ✓ brak partnerstwa lub współpracy pomiędzy jednostkami/podmiotami powodował – 0 pkt.

Projekt zakładający współpracę przyczynia się do osiągnięcia celów zawartych w Strategii ZIT, wykorzystując wiedzę i doświadczenia współpracujących podmiotów/jednostek. Projekty te mogą zatem korzystać z już gotowych i stosowanych w innych miejscach rozwiązań oraz przewidywać ich adaptowanie, bądź też wypracowywać nowe rozwiązania przy wspólnym udziale, w tym wspólne rozwiązania problemów zidentyfikowanych w Strategii ZIT.

W ramach naborów konkursowych 9.2.2 RIT Południowy oraz 9.2.2 RIT Zachodni zastosowano inne brzmienie kryterium dotyczącego partnerstwa, gdzie oceniano punktami dodatkowymi: "Czy projekt realizowany jest w partnerstwie jednostki samorządu terytorialnego i podmiotu ekonomii społecznej?"

4.4.5 Lokalne Centrum Usług Społecznych

W ramach przedmiotowej rekomendacji województwo śląskie zdecydowało się premiować dwoma dodatkowymi punktami projekty, które zgodnie z treścią kryterium dodatkowym: "Czy projekt zakłada powstanie Lokalnego Centrum Usług Społecznych?" tworzą powyższe centra. Na etapie oceny formalno-merytorycznej weryfikowane było, czy w ramach projektu powstanie Lokalne Centrum Usług Społecznych (LCUS), w ramach którego realizowane są co najmniej cztery usługi społeczne, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami. Zadaniem Centrum Usług Społecznych na poziomie gminy lub powiatu, będzie nadzorowanie, koordynowanie i świadczenie usług. Centra powinny realizować usługi z różnych zakresów, np. placówka wsparcia dziennego, środowiskowy dom samopomocy, klub seniora oraz punkt koordynacji opiekunów w zależności od zdiagnozowanej potrzeby.

4.4.6 Doświadczenie

Kryterium ogólne odnoszące się do doświadczenia funkcjonowało w każdym naborze organizowanym przez IZ RPO WSL: "Czy projektodawca posiada doświadczenie i potencjał pozwalające na efektywną realizację projektu?". Natomiast testując wypracowane rekomendacje, województwo śląskie zdecydowało się wdrożyć kryterium odnoszące się do doświadczenia w postaci dodatkowych punktów możliwych do zdobycia: "Czy Projektodawca lub Partner posiada odpowiednie doświadczenie i prowadzi działalność w obszarze świadczenia usług społecznych na terenie województwa śląskiego? (dotyczy projektów na usługi społeczne)". Doświadczenie zostało precyzyjnie zdefiniowane i badane było, czy projekt realizowany jest przez podmiot posiadający odpowiednie doświadczenie w realizacji przynajmniej jednego rodzaju usługi, będącej przedmiotem wniosku o dofinansowanie. Ocenie podlegało, czy Wnioskodawca lub Partner posiada co najmniej dwuletnie doświadczenie w realizacji danej kategorii usług społecznych, tj.:

- ✓ usług opiekuńczych (usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, dzienne formy świadczenia usług, tj. np. Klub seniora, dzienny dom opieki, całodobowe usługi opiekuńcze),
- ✓ specjalistycznych usług opiekuńczych,
- ✓ usług asystenckich,
- ✓ usług wsparcia rodziny,
- ✓ usług pieczy zastępczej,
- ✓ usług świadczonych w mieszkaniach wspomaganych.

Ponadto oceniano czy Projektodawca lub Partner prowadzi działalność w obszarze usług społecznych, rozumianych zgodnie z definicją wskazaną w Regulaminie konkursu i posiada siedzibę, filię, delegaturę, oddział czy inną prawnie dozwoloną formę organizacyjną działalności podmiotu na terenie województwa śląskiego.

5. Wnioski

Działania podjęte w ramach partnerskiej Sieci współpracy doprowadziły do wypracowania i przetestowania rozwiązań w zakresie wprowadzenia rzeczywistych mechanizmów zapewniających trwałość i stabilne finansowanie miejsc świadczenia usług społecznych, utworzonych ze środków EFS w ramach regionalnych programów operacyjnych. Rekomendacje mają wymiar praktyczny i możliwie uniwersalny, umożliwiając zastosowanie w różnych wariantach kryteriów i warunków dokumentacji konkursowej, celem usprawnienia procesu wdrażania EFS w obszarze rozwoju usług społecznych w ramach CT 9 PI 9 iv. Wypracowany materiał będzie również przydatny początkującym usługodawcom, dostarczy wskazówek na temat tego, co jest istotne dla zapewnienia ciągłości świadczenia danej usługi, by efekt podejmowanych działań był trwały i zapewniał pożądaną jakość. Sieć współpracy przyczynia się do polepszenia przepływu wiedzy i doświadczeń usprawniających proces realizacji poszczególnych programów operacyjnych. Wypracowane w ramach Sieci współpracy rozwiązania będą mogły być z powodzeniem rozszerzone na pozostałe instytucje zarządzające RPO w Polsce, co wzmocni potencjał wypracowanych rozwiązań i przyczyni się do ich większej efektywności.

Rezultaty współpracy w ramach Sieci upowszechniane są przez zastosowanie zróżnicowanych i wielozakresowych narzędzi i instrumentów promocji w postaci:

- ✓ podstrony internetowej projektu: <https://pomorskie.eu/o-projekcie>
- ✓ publikacji w „Pomorskie w Unii”,
- ✓ informacji na stronie <http://www.rpo.pomorskie.eu/-/uslugi-spoeczne-szukamy-trwalych-rozwiazan>
- ✓ informacji na stronie https://rpo.slaskie.pl/czytaj/siec_wspolpracy_szukamy_trwalych_rozwiazan_efs_101419
- ✓ informacji na stronie <https://wuplodz.praca.gov.pl/web/rpo-wl/>
- ✓ promowania i bezpłatnego upowszechniania finalnej publikacji oraz wyników analiz i ekspertyz zrealizowanych w ramach Sieci,
- ✓ upowszechniania rezultatów w trakcie organizowanej przez Lidera konferencji 26 września 2019 r. „Pomorze równych szans. Wsparcie rodziny, seniorów i osób z niepełnosprawnościami w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020”.

CZĘŚĆ II

Stworzenie między instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie regionalnych programów operacyjnych płaszczyzn współpracy i wymiany informacji służącej usprawnieniu procesu realizacji programów operacyjnych

1. Uwarunkowania regionalne

Wypracowanie i przetestowanie rozwiązań w zakresie ograniczania ryzyka i zapobiegania zagrożeniom związanym z występowaniem nieprawidłowości w regionalnych programach operacyjnych wdrażanych w różnych województwach w tym podwójnym finansowaniem wydatków

Instytucje zaangażowane we wdrażanie regionalnych programów operacyjnych w toku ich realizacji dostrzegły potrzebę wypracowania nowych rozwiązań pozwalających na stworzenie platformy współpracy i wymiany informacji usprawniających proces wdrażania (realizacji) poszczególnych programów operacyjnych. W związku z powyższym rozpoczęto prace nad stworzeniem narzędzia umożliwiającego realizację określonych założeń.

Narzędzie informatyczne opracowane w ramach sieci współpracy mogłoby służyć do wymiany informacji w zakresie kwestii wdrożeniowych związanych z takimi aspektami jak nabór projektów, ich ocena i rozliczanie, a także kontrola. Tego typu zagadnienia podejmowane są podczas spotkań Grupy roboczej ds. EFS. Warto jednak zauważyć, iż z uwagi na dużą ilość tematów, jakie proponują poszczególne województwa do przedyskutowania, nie jest możliwe omówienie wszystkich zagadnień w czasie spotkania przedstawicieli instytucji wdrażających EFS. Część tematów mogłaby być rozwiązywana na bieżąco w ramach sieci współpracy, co przełożyłoby się na możliwość zajmowania się w ramach ww. grupy wyłącznie wyselekcjonowanymi zagadnieniami o charakterze technicznym, roboczym. Wymiana informacji przy pomocy narzędzia informatycznego odnosiłaby się do pojawiających się w codziennej praktyce poszczególnych Instytucji Zarządzających trudności, czy kwestii problemowych występujących w procesie wdrażania poszczególnych RPO.

2. Przebieg

2.1 Pierwsze spotkanie członków Sieci Współpracy – 21-23.05.2018 r. Gdynia

Temat 2: Wypracowanie i przetestowanie rozwiązań w zakresie ograniczania ryzyka i zapobiegania zagrożeniom związanym z występowaniem nieprawidłowości w regionalnych programach operacyjnych wdrażanych w różnych województwach w tym podwójnym finansowaniem wydatków.

Temat 2: Stworzenie między instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie regionalnych programów operacyjnych płaszczyzn współpracy i wymiany informacji służącej usprawnieniu procesu realizacji programów operacyjnych.

W ramach spotkania w dniu 22 maja 2018 r. odbyła się prezentacja Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego na temat doświadczeń województwa pomorskiego w zakresie ograniczania ryzyka i zapobiegania zagrożeniom związanym z występowaniem nieprawidłowości. Przedstawił ją Pan Paweł Barwikowski, pracownik Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego (DEFS, UMWP).

Zasadniczym jej przedmiotem był problem braku wyraźnych rozwiązań systemowych pozwalających na eliminację ryzyka związanego z zawieraniem umów z podmiotami występującymi w roli wnioskodawcy/ partnera, co do którego istnieje podejrzenie, że dopuścił się czynów zagrożonych sankcjami opisanymi w kodeksie karnym, wobec bardzo dużej liczby podmiotów realizujących projekty współfinansowane ze środków UE w różnych programach operacyjnych.

Podkreślono pilną potrzebę opracowania właściwych procedur w zakresie wymiany informacji z pozostałymi instytucjami zaangażowanymi w ramach jednego jak i kilku różnych programów operacyjnych.

W czasie prezentacji omówiono przyjęte przez Departament EFS UMWP wewnętrzne rozwiązania proceduralne, stosowane w celu wykrywania i zapobiegania występowaniu nieprawidłowości w ramach projektów realizowanych przez Beneficjentów RPO WP na lata 2014-2020 jak również dokonano gruntownej analizy podstawowego aparatu pojęciowego związanego z postępowaniami prowadzonymi w związku z wykryciem lub podejrzeniem występowania nieprawidłowości, w tym nadużyć finansowych w projektach współfinansowanych ze środków UE.

Rozwiązania te zostały przedstawione na przykładach działań podejmowanych przez Departament EFS na skutek otrzymania informacji o postępowaniach prowadzonych przez organy ścigania w odniesieniu do podmiotów realizujących projekty współfinansowane ze środków UE. Zaprezentowano również występujące w obrocie prawnym przykłady mechanizmów wymiany informacji, których celem jest zabezpieczenie interesów podmiotu dysponującego środkami pieniężnymi przed przekazaniem ich podmiotom nie dającym gwarancji ich prawidłowego wydatkowania.

W dalszej części spotkania odbyła się prelekcja Pana mec. Jacka Potulskiego, dotycząca prawnych i instytucjonalnych aspektów wymiany informacji, pomiędzy instytucjami systemu wdrażania polityki spójności w perspektywie finansowej UE 2014-2020, na temat podmiotów realizujących projekty współfinansowane w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. W czasie prelekcji omówiony został obecny system instytucjonalny polityki spójności i organów kontroli oraz ścigania istotnych w kontekście tworzenia mechanizmów współpracy, i wymiany informacji, jak również formalnoprawne warunki i ograniczenia w tym zakresie. Prelekcja obejmowała także informacje:

- ✓ porządkujące pojęcia w zakresie podstawowych instytucji prawnych z obszaru prawa karnego materialnego oraz procedury karnej,
- ✓ wyjaśniające specyfikę przestępczości pojawiającej się w procesach związanych z udzielaniem dotacji, przyznawaniem kredytów.

W dalszej części wsparcie eksperckie mec. Jacka Potulskiego obejmowało przekazanie członkom informacji na temat podejmowanych w ramach Sieci Współpracy działań w oparciu o zagadnienia problemowe zidentyfikowane przez członków Sieci Współpracy podczas spotkania w dniu 21 maja 2018 r., w trakcie którego nastąpiło omówienie zasad współpracy i komunikacji w ramach Sieci współpracy, wprowadzenie do tematyki prac Sieci oraz podczas dyskusji odbywającej się w toku prezentacji odbywającej się następnego dnia (tj. 22.05.2018 r.).

Uczestnicy Sieci współpracy zdecydowali się (po omówieniu przy udziale prelegenta) przyjąć jako punkt wyjściowy dla funkcjonowania mechanizmu/ narzędzia informatycznego zakres informacji podlegających wymianie pomiędzy instytucjami wdrażającymi PO IIŚ z wyłączeniem ewentualnych różnic wynikających ze specyfiki ww. programu operacyjnego.

Uczestnicy Sieci współpracy uznali, że istotną kwestią w kontekście funkcjonowania w przyszłości narzędzia informatycznego są przekazane przez prelegenta (mec. J. Potulskiego) uwagi odnośnie konieczności sprecyzowania podstawy prawnej dla wzajemnego przekazywania przez członków Sieci danych osobowych podmiotów realizujących projekty, w których wystąpiły nieprawidłowości. W tym zakresie odniesiono się do zbliżonych rozwiązań stosowanych w działalności bankowej i ubezpieczeniowej, które pozwalają ograniczać ryzyko związane z przyznawaniem środków pieniężnych/ wypłatą odszkodowań podmiotom dopuszczającym się nieprawidłowości w tym zakresie. Kolejnym elementem, który uczestnicy Sieci współpracy zdecydowali się uwzględnić w trakcie prac nad narzędziem informatycznym służącym wymianie informacji, a na który uwagę zwrócił zaangażowany w prace Sieci ekspert (mec. J. Potulski) jest kwestia związana z faktem, że o osobie, która dopuściła się nadużycia finansowego można mówić dopiero w przypadku, gdy jej umyślne działanie polegające np. na wykorzystaniu lub przedstawieniu fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów w celu sprzeniewierzenia lub bezprawnego zatrzymania środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem sądu.

Ekspert zwrócił w tym zakresie uwagę na fakt, że postępowania karne zarówno na etapie przygotowawczym jak i na etapie sądowym trwają w wielu przypadkach bardzo długo, co z kolei przekłada się na konieczność monitorowania ich wyników i ewentualnego aktualizowania pod tym kątem rekordów dodawanych do bazy przez poszczególnych członków Sieci wymiany informacji. Ekspert zwrócił również uwagę członków Sieci na możliwość wystąpienia przypadków, w których pomimo prowadzenia postępowania karnego i wniesienia aktu oskarżenia do sądu w danej sprawie zapadnie wyrok uniewinniający, który następnie (po znacznym upływie czasu) wpływać będzie na ocenę celowości międzyinstytucjonalnej wymiany informacji w zakresie podmiotów dopuszczających się nadużyć finansowych lub co do których wysunięto podejrzenie popełnienia takiego nadużycia. Na marginesie karnoprawnych rozważań zwrócono również uwagę na fakt, że obecnie obowiązujące przepisy ograniczają możliwość wprowadzania dodatkowych zabezpieczeń ponad te, które wynikają z rozporządzeń wykonawczych do ustawy wdrożeniowej i w tym zakresie zasadnym jest wskazanie dodatkowych wniosków de lege ferenda.

W oparciu o sformułowane przez eksperta uwagi związane z (1) wzajemnym przekazywaniem danych osobowych oraz (2) kwestią stwierdzania winy dopiero w prawomocnym wyroku skazującym/ warunkowo umarzającym postępowanie a także (3) faktem, że informacje przekazywane w ramach Sieci dotyczyć miałyby w większości przypadków zakwalifikowanych jako „podejrzenie nadużycia finansowego” a zatem takich sytuacji, które prowadzą dopiero do wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania przyjęto jako jedno z możliwych rozwiązań takie skonstruowanie bazy wymiany informacji, by miała ona charakter narzędzia służącego wymianie informacji o problematycznych sytuacjach związanych z realizowanymi projektami, okolicznościach, w jakich sytuacje te zostały stwierdzone, jak również podejmowanych lub proponowanych sposobach przeciwdziałania stwierdzonym sytuacjom problemowym związanym z wdrażaniem regionalnych programów operacyjnych.

Następnie, po przedstawieniu powyższych prezentacji odbyła się dyskusja uczestników spotkania, w czasie której przedstawiciele poszczególnych województw omówili swoje doświadczenia w powyższym zakresie.

Kolejny dzień spotkania poświęcony był stosowanym przez poszczególne instytucje wdrażające Regionalne Programy Operacyjne wewnętrznym systemom wymiany danych oraz możliwości ich adaptacji dla celów Sieci współpracy.

Spotkanie rozpoczęła prezentacja Pana Tomasza Berbecia (DEFS, UMWP), w której przedstawiono narzędzia informatyczne stosowane przez Departament EFS UMWP wspierające proces wdrażania RPO WP 2014-2020 oraz dokonano bliższej charakterystyki ich funkcjonalności. W jej trakcie przedstawiciele województw funkcjonujących w ramach Sieci współpracy omawiali narzędzia informatyczne stosowane w tym zakresie przez ich instytucje.

Po zakończeniu prezentacji odbyła się dyskusja na temat możliwości stworzenia wspólnego narzędzia informatycznego służącego wymianie informacji o beneficjentach lub projektodawcach, co do których istnieje znaczne ryzyko wystąpienia nieprawidłowości w projekcie. Omówiono problem niezbędnych zasobów kadrowych oraz potrzeb szkoleniowych, istotnych z punktu widzenia możliwości stworzenia odpowiednich narzędzi informatycznych.

Na zakończenie uczestnicy ustalili wstępny, dalszy harmonogram prac w ramach Sieci. Do czasu kolejnego spotkania miało zostać uruchomione **forum wymiany komentarzy**, dostępne tylko dla przedstawicieli województw funkcjonujących w ramach Sieci współpracy. Ponadto podczas kolejnego spotkania miał zostać opracowany **formularz**, który będzie stanowił podstawę do stworzenia rejestru beneficjentów wskazanych w zawiadomieniach, wspomagającego członków Sieci w ograniczaniu ryzyka i zapobieganiu zagrożeniom związanym z występowaniem nieprawidłowości w RPO wdrażanych w różnych województwach.

Jako punkt wyjścia do rozmów zaprezentowano poniżej zakres danych (w tabeli prowadzonej w formie MS Excel)przekazywanych przez **PO liś**:

1. numer projektu,
2. nazwa Instytucji Wdrażającej,
3. nazwa projektu, beneficjent, Działanie, sektor,
4. sygnatura akt postępowania i podmiot prowadzący postępowanie,
5. rodzaj i status postępowania (np. postępowanie sprawdzające, dochodzenie, śledztwo itd./ odmowa wszczęcia postępowania, postępowanie w toku, postępowanie umorzone),
6. opis czego dotyczy postępowanie w tym przedmiotu postępowania (w przypadku umorzenia, odmowy wszczęcia, zawieszenia postępowania krótki opis uzasadnienia przedstawionego przez organ),
7. wskazanie przepisów prawa, których naruszenie jest podejrzewane/ które zostały naruszone (nr artykułu lub paragrafu),
8. wskazanie podmiotów, które są podejrzane o naruszenie prawa (jeśli możliwe) – nie należy wskazywać danych osobowych w przypadku osób fizycznych np. osoba fizyczna – pracownik beneficjenta, pracownik wykonawcy (ze wskazaniem funkcji jaką ta osoba pełni jeśli jest to możliwe),
9. wskazanie numeru i nazwy kontraktu/ów którego/yh dotyczy postępowanie (jeśli możliwe),

10. czy wstrzymano certyfikację?/ data decyzji o wstrzymaniu certyfikacji (jeśli dotyczy); czy wstrzymano płatności dla beneficjenta,
11. data wstrzymania płatności,
12. czy posiadane informacje wskazują na wystąpienie nieprawidłowości (TAK / NIE / TRUDNO POWIEDZIEĆ),
13. wskazanie czy wśród podmiotów podejrzanych o naruszenie prawa jest beneficjent (TAK / NIE / TRUDNO POWIEDZIEĆ),
14. czy zaistniała choćby potencjalna szkoda dla budżetu wspólnotowego (TAK / NIE / TRUDNO POWIEDZIEĆ),
15. wskazanie wysokości szkody (jeśli możliwa do oszacowania),
16. czy wystąpiło nadużycie finansowe/oszustwo lub istnieje takie ryzyko (TAK / NIE / RYZYKO/ BRAK DANYCH),
17. czy został sporządzony raport w systemie IMS (NIE / NR RAPORTU),
18. wysokość kwoty już wypłaconej beneficjentowi w ramach kontraktu,
19. kwalifikowana wartość kontraktu,
20. numer wniosku o płatność, w którym zadeklarowano wydatki w ramach kontraktu,
21. numer deklaracji, w której zadeklarowano wydatki w ramach kontraktu (dane),
22. data otrzymania pierwszej informacji o toczącym się śledztwie,
23. od kogo wpłynęła pierwsza informacja o działaniach organów ścigania,
24. uzasadnienie podjętych przez instytucję działań (w zakresie certyfikacji, płatności oraz raportowania) poprzez odniesienie się do wszystkich przesłanek wskazanych w schemacie postępowania informacjami o śledztwach.

Efektom spotkania w Gdyni jest ekspertyza **Odpowiedzialność karna w ramach RPO, Podstawy wymiany informacji** (załącznik nr 10 do niniejszego podsumowania) oraz **Opracowanie założeń i narzędzia wymiany informacji**, które stanowi załącznik nr 11 do niniejszego podsumowania.

2.2 Drugie spotkanie członków Sieci Współpracy – 24-26.09.2018 r. Łódź

Temat 2: Wypracowanie i przetestowanie rozwiązań w zakresie ograniczania ryzyka i zapobiegania zagrożeniom związanym z występowaniem nieprawidłowości w regionalnych programach operacyjnych wdrażanych w różnych województwach w tym podwójnym finansowaniem wydatków

W ramach spotkania w dniu 25 września 2018 r. odbyła się prezentacja Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego na temat wymiany informacji między poszczególnymi instytucjami w zakresie występowania w projektach nieprawidłowości i nadużyć finansowych w związku z rozbudową systemu Irregularity Management System (IMS). Przedstawiła ją pani Lidia Krajnik, pracownik Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego.

W związku z pismem MliR znak sprawy: DZF-II.7642.2.12.2018.ATP z dnia 10.09.2018 r. dotyczącym informacji na temat planowanej rozbudowy systemu informatycznego Irregularity Management System (IMS) oraz koniecznością zmiany zakresu tematu 2, w ramach spotkania w Łodzi została przedstawiona aktualna sytuacja dotycząca prac nad systemem służącym do przeciwdziałania

i zwalczania nadużyć finansowych, wykorzystującym wymianę informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami. W tym celu przygotowano prezentację zawierającą:

- ✓ mechanizm sygnalizacyjny – nowa gałąź Irregularity Management System (IMS),
- ✓ role w ramach nowej funkcjonalności systemu IMS,
- ✓ schemat planowanego mechanizmu sygnalizacyjnego,
- ✓ schemat podstawowej gałęzi IMS.

Prezentację wzbogacono o informacje uzyskane podczas Spotkania Grupy roboczej do spraw nieprawidłowości w funduszach UE w dniu 20.09.2018 r., które odbyło się w siedzibie Ministerstwa Finansów. Jednym z punktów programu grupy roboczej było omówienie prezentacji MliR na temat Wdrożenia mechanizmu sygnalizacyjnego (inicjatywa MliR); struktura, zasady zgłaszania sygnałów, dostęp do bazy itp.

Zasadniczą kwestią poruszoną podczas spotkania Sieci współpracy był czas, w jakim dodatkowa gałąź, w której gromadzone będą sygnały stanowiące następnie bazę danych o potencjalnie ryzykownych podmiotach oraz innych zidentyfikowanych ryzykach, będzie uruchomiona i dostępna dla użytkowników, jak również szczegółowy zakres informacji, które rozbudowana gałąź systemu będzie gromadzić. Nie budziło wątpliwości uczestników spotkania, iż rozbudowany system IMS przejmie w istotnej mierze rolę mechanizmu w zakresie wymiany informacji o potencjalnych nieprawidłowościach, czy nadużyciach finansowych, co stanowiło cel naszego działania w ramach tematu 2 oraz, że nowa funkcjonalność IMS przyczyni się do minimalizowania ryzyka wystąpienia tożsamyh nieprawidłowości w projektach realizowanych na terenie różnych województw, a także w ramach różnych programów operacyjnych. Jednakże biorąc pod uwagę zakres planowanych działań wątpliwe jest uruchomienie nowej funkcjonalności jeszcze w tym roku. Dodatkowo uczestnicy zwrócili uwagę na bardzo ograniczony zakres osób, mających podstęp do IMS. Warto jeszcze podkreślić, iż z wstępnych deklaracji MliR wynika również, że podmioty, w przypadku których potwierdzi się podejrzenie, będą trafiały do podstawowej gałęzi IMS, a tym samym będą „znikały” z mechanizmu sygnalizacyjnego, co oceniono negatywnie (kwestia do omówienia z MliR).

A zatem uczestnicy spotkania Sieci współpracy w Łodzi uznali, iż dalsza realizacja projektu wymaga uwzględnienia obiektywnej i wynikłej już w trakcie jego realizacji okoliczności związanej z rozbudową funkcjonalności systemu IMS i ich krzyżowania się w pewnym zakresie z założeniami narzędzia tworzonego w ramach sieci współpracy. W toku dyskusji i wymiany poglądów uczestnicy spotkania ustalili, iż wskazana i uzasadniona jest modyfikacja tematu w kierunku szerszej (w stosunku do pierwotnych założeń tematu 2 związanych z nieprawidłowościami) wymiany informacji o problemach, przed którymi stają poszczególne instytucje zarządzające programami operacyjnymi w toku ich wdrażania. Zakres zmodyfikowanego tematu 2 – zgodnie ze stanowiskiem uczestniczących w spotkaniu członków Sieci współpracy – mógłby więc polegać na wymianie informacji o problematycznych sytuacjach związanych z realizowanymi projektami, okolicznościach, w jakich sytuacje te zostały stwierdzone, jak również podejmowanych lub proponowanych sposobach przeciwdziałania stwierdzonym sytuacjom problemowym związanym z wdrażaniem regionalnych programów operacyjnych. Szerszej dyskusji poddano również aspekty organizacyjne związane z opracowywanym narzędziem, związane z zakresem jego dostępności dla pracowników instytucji uczestniczących w Sieci, jak również aspektów technicznych jej uzyskania. W toku dyskusji stwierdzono, iż propozycja zmiany zakresu danych planowanych do gromadzenia nie będzie – pod względem technicznym – kolidowała z wstępnie ustalonym zakresem funkcjonalności opracowywanego narzędzia.

Proponowana wymiana informacji pomiędzy instytucjami zarządzającymi (wynikająca z konieczności dokonania modyfikacji tematu nr 2) odnosiłaby się zatem w głównej mierze do kwestii wdrożeniowych związanych z takimi aspektami jak nabór projektów, ich ocena i rozliczanie, a także kontrola. Wymiana informacji przy pomocy narzędzia informatycznego nie obejmowałaby kwestii strategicznych czy horyzontalnych lecz odnosiłaby się do pojawiających się w codziennej praktyce poszczególnych instytucji zarządzających trudności, czy kwestii problemowych występujących w procesie wdrażania poszczególnych RPO. W przypadku zidentyfikowania kwestii problemowych o charakterze horyzontalnym wymiana informacji pomiędzy instytucjami w ramach Sieci współpracy mogłaby przysłużyć się do przeniesienia ich na wyższy, ogólnokrajowy poziom dyskusji, w ramach którego zaangażować mogłyby się pozostałe, nieuczestniczące w Sieci współpracy instytucje zarządzające jak i IK UP.

W dalszej części spotkania pan Zbigniew Gwadera, dyrektor Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego zaprezentował działania podejmowane w reprezentowanym przez siebie województwie, w celu ograniczenia ryzyka i zapobiegania zagrożeniom związanym z występowaniem nieprawidłowości. W swoim wystąpieniu zaprezentował następujące zagadnienia:

- ✓ działania na etapie aplikowania o środki,
- ✓ działania na etapie podpisywania umowy o dofinansowanie,
- ✓ działania na etapie realizacji projektu,
- ✓ działania na etapie kontroli,
- ✓ inne działania prewencyjne podejmowane przez IZ RPO WŁ 2014-2020.

Inne województwa również dzieliły się swoimi doświadczeniami w zakresie ograniczania ryzyka i zapobiegania zagrożeniom związanym z występowaniem nieprawidłowości. W toku dyskusji po raz kolejny potwierdzono potrzebę wymiany informacji na temat mechanizmu działania niektórych podmiotów, które poprzez swoje praktyki mogą stanowić potencjalne nieprawidłowości (bez wskazywania na konkretne podmioty, z naciskiem na ujawnienie mechanizmu ich działania).

W związku z informacją z MliR o konieczności przeformułowania tematu 2 konieczne było wprowadzenie zmiany do programu spotkania w Łodzi. Planowano bowiem wypracować (przy wsparciu eksperckim) założenia narzędzia umożliwiającego członkom Sieci współpracy wymianę informacji na temat podmiotów realizujących projekty, w których stwierdzono nieprawidłowości mogące powielać się także w projektach realizowanych przez dany podmiot w ramach innych RPO bądź też projektach, które dopiero przedstawiono do udziału w procesach naboru prowadzonych w ramach poszczególnych RPO, a co do których istnieje obiektywna (wynikająca z informacji rozdysponowanych między instytucjami – członkami Sieci współpracy) potrzeba odpowiednio silnego zabezpieczenia prawidłowej realizacji projektu. Wsparcie eksperckie obejmować miało przekazanie członkom informacji dotyczących aktualnych technicznych i informatycznych rozwiązań pozwalających na stworzenie narzędzia informatycznego uwzględniającego wnioski podjęte w trakcie spotkania pierwszego. Zadania tego podjął się pan Tomasz Berbec (DEFS, UMWP). Przedstawił on prezentację na temat technicznych i informatycznych rozwiązań pozwalających na stworzenie narzędzia informatycznego ułatwiającego członkom Sieci współpracę. W ramach prezentacji została przedstawiona krótka metodyka tworzenia aplikacji oraz wzorce programowania wykorzystywanego współcześnie. Kolejnym aspektem omówionym w prezentacji było przedstawienie organizacji procesu tworzenia oprogramowania od modelu kaskadowego, poprzez podejścia spiralne do obecnie

stosowanych podejść zwinnych opartych na manifeście Agile oraz iteracyjno-przyrostowe ramy postępowania oparte na Scrum-ie. W kolejnej prezentacji pan Tomasz Berbec przedstawił postępowanie nad budowaniem narzędzia służącego do wymiany informacji. W ramach prac została przyjęta nazwa dla produktu ORiZZ (Ograniczanie Ryzyka i Zarządzanie Zagrożeniami). Utworzona została skrzynka pocztowa o adresie orizz.pomoc@pomorskie.eu służąca do obsługi zgłoszeń problemów oraz automatycznej komunikacji z użytkownikami. Przedstawione zostały elementy już wykonane oraz części aplikacji do wykonania. Przedstawiony został proces zakładania konta w aplikacji oraz założenia, jakie przyświecały przy opracowywaniu procesu. Przedstawione zostały poszczególne formularze oraz w trakcie dyskusji zostały wymienione potrzeby, jakie powinien spełniać moduł forum, aby wymiana informacji była efektywna. Wymienione potrzeby, które zostaną zaimplementowane w produkcie:

- ✓ wyszukiwania postów,
- ✓ dołączanie załączników,
- ✓ modyfikacja katalogu kategorii,
- ✓ wiązanie podobnych tematów,
- ✓ wysyłanie automatycznych wiadomości o nowym: wątku, wiadomości w wątku,
- ✓ dodanie pola z nr telefonu użytkownika.

Kolejny dzień spotkania rozpoczął się omówieniem kwestii związanej z przetwarzaniem danych osobowych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w związku z wejściem w życie RODO, szczegółowo omówione zostały istotne – z punktu widzenia przedmiotu działania Sieci – przesłanki dopuszczalności przetwarzania danych osobowych przez instytucje wdrażające programy operacyjne w ramach polityki spójności w latach 2014-2020. W tej kwestii przedstawiona została prezentacja przygotowana przez przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, pana Zbigniewa Kręcisz – Dyrektora Biura Ochrony Informacji i Bezpieczeństwa, Inspektora Ochrony Danych Osobowych oraz panią Ewę Ignaczak – pracownika Biura Ochrony Informacji i Bezpieczeństwa. W wystąpieniu poruszono następujące kwestie:

- ✓ pojęcie danych osobowych, przetwarzania danych osobowych, administratora, podmiotu przetwarzającego, odbiorcy danych,
- ✓ zasady przetwarzania danych osobowych,
- ✓ zgodność przetwarzania z prawem,
- ✓ współadministrowanie

oraz odniesiono się do wątpliwości i pytań uczestników spotkania Sieci współpracy w zakresie planowanej zmiany tematu. Po raz kolejny przedstawiciele czterech województw potwierdzili, iż wymiana informacji dotycząca działań beneficjentów, które mogą stanowić potencjalne nieprawidłowości nie stanowi problemu w związku z wejściem w życie RODO, gdyż w proponowanym zakresie nie ma mowy o przetwarzaniu danych osobowych. Prezentacja stanowiła źródło wiedzy i była utrwaleniem aktualnego podejścia do kwestii związanych z przetwarzaniem danych osobowych, z uwzględnieniem aktualnego stanu prawnego.

Po zakończeniu prezentacji odbyła się dyskusja na temat możliwości stworzenia wspólnego narzędzia informatycznego służącego wymianie informacji o problematycznych sytuacjach, co do których istnieje znaczne ryzyko wystąpienia nieprawidłowości w projekcie. Omówiono problem niezbędnych zasobów kadrowych oraz potrzeb szkoleniowych, istotnych z punktu widzenia możliwości stworzenia odpowiednich narzędzi informatycznych.

2.3 Trzecie spotkanie członków Sieci Współpracy – 03-05 czerwca 2019 r. Toruń

Celem spotkania było omówienie wyników testowania narzędzia służącego do dzielenia się informacjami o sytuacjach usprawniających proces wdrażania regionalnych programów operacyjnych oraz omówienie usprawnień i rozwiązań korygujących w oparciu o doświadczenia instytucji zarządzających zdobyte w trakcie testowania w/w narzędzia poprzez rozwiązywanie problematycznych kwestii w zakresie naboru projektów, ich oceny, rozliczania i kontroli.

W ramach spotkania w dniu 3 czerwca 2019 r. omówiono harmonogram trzeciego spotkania Sieci współpracy województw.

Kolejny dzień spotkania poświęcony był tematowi merytorycznym z zakresu wdrażania, kontroli jak również ochrony danych osobowych (w kontekście nowych przepisów wynikających z RODO) z wykorzystaniem narzędzia wymiany informacji ORIZZ.

5 czerwca 2019 r. przedstawiciele województw: pomorskiego, śląskiego, kujawsko-pomorskiego i łódzkiego dyskutowali i omawiali wyniki testowania narzędzia służącego do dzielenia się informacjami o sytuacjach usprawniających proces wdrażania regionalnych programów operacyjnych. Ponadto przedyskutowano sposoby wykorzystania narzędzia szerzej. Narzędzie informatyczne opracowane w ramach Sieci współpracy mogłoby służyć do wymiany informacji w zakresie kwestii wdrożeniowych związanych z takimi aspektami jak nabór projektów, ich ocena i rozliczanie, a także kontrola. Tego typu zagadnienia podejmowane są podczas spotkań Grupy roboczej ds. EFS. Warto jednak zauważyć, iż z uwagi na dużą ilość tematów, jakie proponują poszczególne województwa do przedyskutowania, nie jest możliwe omówienie wszystkich zagadnień w czasie spotkania przedstawiciele instytucji wdrażających EFS. Część tematów mogłaby być rozwiązywana na bieżąco w ramach sieci współpracy, co przełożyłoby się na możliwość zajmowania się w ramach ww. grupy wyłącznie wyselekcjonowanymi zagadnieniami o charakterze technicznym, roboczym. Wymiana informacji przy pomocy narzędzia informatycznego odnosiłaby się do pojawiających się w codziennej praktyce poszczególnych instytucji zarządzających trudności, czy kwestii problemowych występujących w procesie wdrażania poszczególnych RPO. Podczas spotkań grupy EFS w Gdańsku w dniach 19-20 marca oraz 28-29 maja 2019 r., ORIZZ służył do dystrybuowania programu spotkania, prezentacji, różnego typu materiałów informacyjnych, notatek, pism, które były omawiane w gronie przedstawicieli instytucji Zarządzających Regionalnymi Programami Operacyjnymi.

Na zakończenie podsumowano dotychczasowe postępy realizacji projektu i omówiono możliwości dalszego wykorzystania ORIZZ w ramach przygotowań do kolejnej perspektywy finansowej.

Efektom spotkania w Toruniu jest przygotowanie opracowania: **Testowanie wypracowanych rozwiązań i narzędzi wymiany informacji**, które stanowi załącznik nr 12 do niniejszego podsumowania.

2.4 Czwarte spotkanie członków Sieci Współpracy – 03-05 września 2019 r. Katowice

Celem spotkania było przedstawianie wyników użytkowania narzędzia służącego do dzielenia się informacjami o sytuacjach usprawniających proces wdrażania regionalnych programów operacyjnych oraz ustalenie dalszych zasad korzystania z ORIZZ.

Pierwszego dnia przedstawiono harmonogram ostatniego już spotkania w ramach sieci współpracy województw pomorskiego, śląskiego, kujawsko-pomorskiego i łódzkiego.

Kolejny dzień poświęcony był na omówienie zagadnień problematycznych pojawiających w codziennej pracy w Instytucjach Zarządzających RPO, które poszczególni przedstawiciele województw umieścili w ORIZZ. W dalszej części miała miejsce dyskusja i podsumowanie działań Sieci współpracy w zakresie kwestii wdrożeniowych związanych z takimi aspektami jak nabór projektów, ich ocena i rozliczanie, a także kontrola.

Trzeciego dnia, tj. 5 września 2019 r. omówiono usprawnienia i rozwiązania korygujące, które zostały wprowadzone w systemie ORIZZ w oparciu o doświadczenia Instytucji Zarządzających zdobyte w trakcie użytkowania ww. narzędzia poprzez rozwiązywanie problematycznych kwestii w zakresie naboru projektów, ich oceny, rozliczania i kontroli. Tego dnia przedstawiono zarówno efekty testowania ORIZZ (efekt 3 spotkania) i zaprezentowano wprowadzone nowe rozwiązania. Aktualnie elementy składowe ORIZZ to: forum wymiany informacji, repozytorium dokumentów i lista umów (stworzona na zasadzie wyszukiwarki w oparciu o listę projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, prowadzonych przez MliR).

Podczas spotkania miała też miejsce dyskusja na temat dalszych zasad utrzymywania i korzystania z ORIZZ oraz szukania dalszych możliwości rozwoju samego narzędzia w zależności od potrzeb nowych użytkowników pochodzących z innych instytucji zarządzających RPO (spoza Sieci współpracy). Naszym celem jest bowiem zachęcanie do współtworzenia aplikacji i dalszego rozwijania narzędzia w celu zwiększania jego potencjału w zakresie wymiany informacji.

Warto przypomnieć, iż dotychczas narzędzie informatyczne opracowane w ramach Sieci współpracy służyło do wymiany informacji między uczestnikami spotkania Grupy roboczej ds. EFS, które miało miejsce w Gdańsku w dniach 19-20 marca oraz 28-29 maja 2019 roku. ORIZZ służył do dystrybuowania programu spotkania, prezentacji, różnego typu materiałów informacyjnych, notatek, pism, które były omawiane w gronie przedstawicieli Instytucji Zarządzających Regionalnymi Programami Operacyjnymi.

Intencją twórców ORIZZ jest szersze wykorzystanie aplikacji również w celu wymiany informacji w zakresie prac nad nową perspektywą finansową. Dotychczas za pomocą ORIZZ przekazano sobie materiały z grupy roboczej ds. programowania interwencji w ramach Celu Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym przez wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych:

- ✓ sprawozdanie – I spotkanie Grupy Roboczej ds. CP 4 z dnia 24.05.2019 r.,
- ✓ prezentacja – Najważniejsze założenia dla EFS+ na lata 2021-2027,
- ✓ prezentacja – Podsumowanie interwencji EFS.DYSKUSJA. FINAŁ.

Z uwagi na dużą ilość tematów do omówienia i ogromu dokumentów do uzgodnienia w ramach nowej perspektywy można na bieżąco przekazywać sobie informacje używając do tego celu wypracowane w ramach Sieci współpracy narzędzie. W każdej chwili logując się na stronie orizz.pomorskie.eu bez problemu jest dostęp do wspomnianych dokumentów.

Efektom spotkania w Katowicach jest opracowanie: **Wykorzystanie narzędzia wymiany informacji**, które stanowi załącznik nr 13 do niniejszego podsumowania.

3. Narzędzie wymiany informacji ORIZZ

W wyniku współpracy przedstawiciele 4 urzędów marszałkowskich (tworzących Sieć współpracy): pomorskiego, śląskiego, kujawsko-pomorskiego i łódzkiego stworzono narzędzie informatyczne – ORIZZ. Stanowi ono źródło wiedzy dla pracowników instytucji. Służy wymianie informacji oraz wspólnemu rozwiązywaniu problematycznych kwestii związanych z naborem projektów, ich oceną, rozliczaniem czy kontrolą.

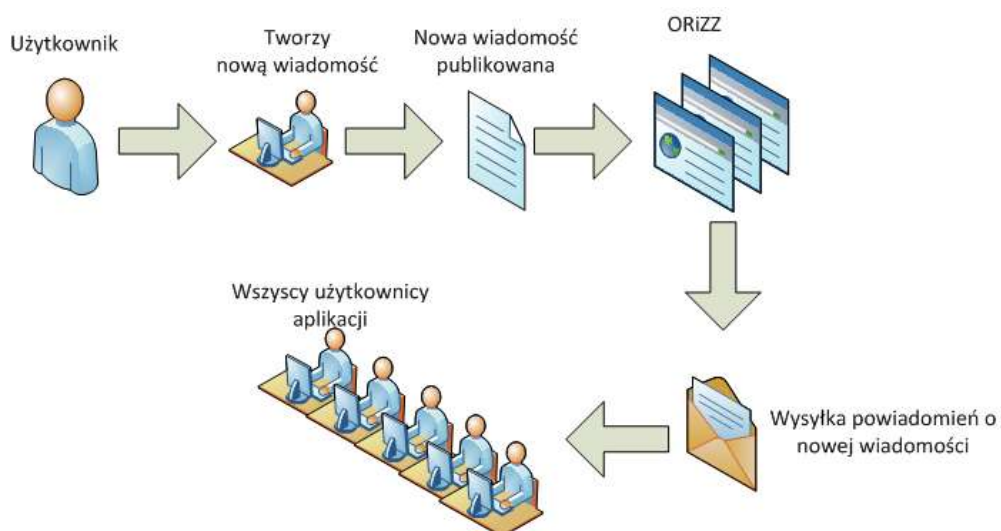
Elementy składowe ORIZZ to:

- ✓ lista umów,
- ✓ forum wymiany informacji,
- ✓ repozytorium dokumentów (w ramach forum).

The screenshot shows the ORIZZ application interface. At the top, there are logos for 'Fundusze Europejskie Wiedza Edukacja Rozwój', 'Rzeczpospolita Polska', and 'Unia Europejska Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne'. Below the logos, the application name 'Orizz' is displayed on the left, and the user name 'Tomasz Olszewski' is on the right. The main content area contains two large, dark blue buttons. The left button is labeled 'Lista umów' and has a description: 'Wszystkie umowy we wszystkich programach operacyjnych'. The right button is labeled 'Forum' and has a description: 'Miejsce wymiany opinii i doświadczeń'. At the bottom of the interface, there is a footer with the text: 'Projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój'. Below this, there is a link to the 'Regulamin użytkownika aplikacji ORIZZ' and 'Pomoc techniczna' section, which includes two points: '1. Działa od poniedziałku do piątku w godzinach: 8:00 - 15:30.' and '2. Wsparcie udzielane jest poprzez pocztę elektroniczną orizz.pomoc@pomorskie.eu'. At the bottom left, there is a blue button labeled 'Klauzula informacyjna'.

Lista umów w ORIZZ została stworzona na zasadzie wyszukiwarki w oparciu o listę projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, prowadzonych przez MliR.

Wymiana informacji odbywa się pomiędzy posiadaczami kont w formie forum, co ilustruje poniższy schemat:

ORiZZ jest również doskonałym źródłem wiedzy dla pracowników instytucji z uwagi na możliwość zamieszczania tam różnego typu materiałów informacyjnych ze spotkań, notatek, pism (funkcja repozytorium dokumentów).

Intencją twórców ORiZZ jest wykorzystanie aplikacji również w celu wymiany informacji w zakresie prac nad nową perspektywą finansową.

Załączniki

Część I

1. Wypracowane w oparciu o doświadczenie działalności gdańskiej fundacji innowacji społecznej w obszarze usług społecznych, Marianna Sitek-Wróblewska
2. Wypracowanie mechanizmów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach projektów EFS, Marek Olechnowicz
3. Trwałość usług społecznych, Zofia Szweda-Lewandowska
4. Rekomendacje w zakresie zapewniania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach projektów Europejskiego Funduszu Społecznego, Anna Bugalska
5. Mechanizmy funkcjonowania i zachowania miejsc świadczenia usług społecznych na przykładzie „Arkadia Non-Profit sp. z o.o.”, Jan Młynarczyk
6. Rekomendacje w zakresie zapewnienia trwałości w projektach na usługi społeczne, Paweł Kasprzyk
7. Wypracowanie mechanizmów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach projektów EFS, Piotr Kuźniak
8. Wstępne rekomendacje w zakresie wypracowania mechanizmów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach EFS, Listopad 2018
9. Rekomendacje w zakresie wypracowania mechanizmów zachowania trwałości miejsc świadczenia usług społecznych utworzonych w ramach EFS, Wrzesień 2019

Część II

10. Odpowiedzialność karna w ramach RPO. Podstawy wymiany informacji, Jacek Potulski
11. Opracowanie założeń i narzędzie wymiany informacji, Tomasz Berbec
12. Testowanie wypracowanych rozwiązań i narzędzi wymiany informacji, Tomasz Berbec
13. Wykorzystanie narzędzia wymiany informacji, Tomasz Olszewski